

EUROPEISKA
KOMMISSIONEN

Bryssel den 24.7.2024
SWD(2024) 826 final

ARBETSDOKUMENT FRÅN KOMMISSIONENS AVDELNINGAR

2024 års rapport om rättsstatsprincipen Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland

Följedokument till

MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL EUROPAPARLAMENTET, RÅDET, EUROPEISKA EKONOMISKA OCH SOCIALA KOMMITTÉN SAMT REGIONKOMMITTÉN

2024 års rapport om rättsstatsprincipen Situationen i fråga om rättsstatsprincipen i EU

{COM(2024) 800 final} - {SWD(2024) 801 final} - {SWD(2024) 802 final} -
{SWD(2024) 803 final} - {SWD(2024) 804 final} - {SWD(2024) 805 final} -
{SWD(2024) 806 final} - {SWD(2024) 807 final} - {SWD(2024) 808 final} -
{SWD(2024) 809 final} - {SWD(2024) 810 final} - {SWD(2024) 811 final} -
{SWD(2024) 812 final} - {SWD(2024) 813 final} - {SWD(2024) 814 final} -
{SWD(2024) 815 final} - {SWD(2024) 816 final} - {SWD(2024) 817 final} -
{SWD(2024) 818 final} - {SWD(2024) 819 final} - {SWD(2024) 820 final} -
{SWD(2024) 821 final} - {SWD(2024) 822 final} - {SWD(2024) 823 final} -
{SWD(2024) 824 final} - {SWD(2024) 825 final} - {SWD(2024) 827 final} -
{SWD(2024) 828 final} - {SWD(2024) 829 final} - {SWD(2024) 830 final} -
{SWD(2024) 831 final}

SAMMANFATTNING

Det finska domstolsväsendet uppfattas fortsättningsvis ha mycket stort oberoende. En arbetsgrupp följer upp rapporten med en bedömning av domstolsväsendet och dess framtida utvecklingstrender och slutsatserna kommer att presenteras 2027. Vissa steg har tagits för att ändra förfarandet för att utse nämndemän. Statsrådets redogörelse för rättsvården bidrog ytterligare till diskussioner om det mest brådskande frågorna i rättssystemet. Systemet för juridiska kostnader ledde till debatt mellan berörda parter. En nationell myndighet för juridiska tjänster kommer att inleda sin verksamhet under 2025 i syfte att tillhandahålla mer enhetlig och högkvalitativ rättshjälp. Ett ärendehanteringssystem för allmänna domstolar förväntas vara helt implementerat under 2024. Domstolsväsendets resurser har ökat, men strukturella brister kvarstår.

Experter och företagsledare uppfattar Finland som ett av de minst korruperade länderna i världen. Justitieministeriet har påbörjat arbetet med den nya handlingsplanen för korruptionsbekämpning för 2024–27. Lagstiftningsförslaget om handel med inflytande har stoppats tillfälligt, och ett beslut om översyn av lagstiftning mot mutor återstår fortfarande. Inga beslut har fattats om att stärka ramen för integritet och ansvarsskyldighet för ministrar eftersom det inte finns några särskilda anvisningar om tjänstemannaetik. Lagen om öppenhetsregistret trädde i kraft, vilket innebär att ett elektroniskt öppenhetsregister inrättas samt att ramen för lobbyverksamhet uppgaderas. Det finns två förslag om att begränsa ”svängdörrarna” för ministrar och att utveckla insynen i lagstiftningen om val- och partifinansiering som förväntas läggas fram till riksdagen under hösten 2024. Offentlig upphandling samt stads- och samhällsplanering har identifierats som högrisksektorer för korruption, samtidigt som det finns flera initiativ för att hantera korruptionsrisker i offentlig upphandling.

Vissa förändringar av de nationella tillsynsmyndigheternas uppgifter och strukturer för media är på väg och dess resurser är fortsatt stabila. De pressetiska reglerna håller på att ses över och Finlands självreglerande opinionsnämnd för massmedier fortsätter att hantera allt fler klagomål som rör journalistetik. Statsrådet har offentliggjort en forskningsrapport med rekommendationer om mediekoncentration och mångfald i medieinnehållet i Finland. Statsrådet undersöker möjliga ändringar i lagstiftningen kring public service-medier. Vissa framsteg har gjorts när det gäller rätten till tillgång till information, där regeringen fortsätter att undersöka en möjlig reform av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Trakasserier på nätet har dokumenterats i samband med journalisters politiska rapportering. Det rättsliga skyddet för journalister har varit fortsatt starkt.

Berörda parter har rapporterat om att praxis för offentliga samråd har förändrats, vilket har inneburit kortare samrådsperioder. De nationella människorättsorganisationerna föreslog ändringar i lagstiftningen för att stärka deras ställning ytterligare. Ramen för det civila samhället är öppen, medan de berörda parterna har meddelat att diskussionerna hårdnat när det gäller deras roll.

REKOMMENDATIONER

När det gäller rekommendationerna i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen har Finland på det hela taget gjort följande:

- Betydande framsteg med avseende på rekommendationen om att fortsätta att följa upp rapporten om bedömning av och framtida utvecklingstrender inom domstolsväsendet, och med vissa framsteg i att gå vidare med reformen av utnämningen av nämndemän, med beaktande av europeiska normer för rättsväsendets oberoende.
- Inga ytterligare framsteg med att anta lagstiftning om handel med inflytande och vissa framsteg med att fortsätta att vidta åtgärder för att föreslå en översyn av mutbrott utomlands.
- Inga framsteg med att stärka den ram för integritet och ansvarsskyldighet som gäller för ministrar och de högsta tjänstemännen genom att anta anvisningar om tjänstemannaetik.
- Vissa ytterligare framsteg när det gäller reformen av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet i syfte att säkerställa en faktisk och mer omfattande tillgång till handlingar, mot bakgrund av de europeiska normerna för tillgång till offentliga handlingar.

På grundval av detta och med beaktande av annan utveckling som ägde rum under referensperioden rekommenderas Finland att:

- Fortsätta arbetet i arbetsgruppen ”Rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet” i syfte att stärka rättsväsendets oberoende och höja kvaliteten på det rättsliga skyddet.
- Reformera systemet för utnämning av nämndemän, med beaktande av europeiska normer för rättsväsendets oberoende.
- Anta lagstiftning om handel med inflytande och föreslå en översyn av mutbrott utomlands.
- Stärka den ram för integritet och ansvarsskyldighet som gäller för ministrar och de högsta tjänstemännen genom att anta anvisningar om tjänstemannaetik.
- Driva vidare på reformen av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet i syfte att säkerställa en faktisk och mer omfattande tillgång till handlingar, mot bakgrund av de europeiska normerna för tillgång till offentliga handlingar.

I. DOMSTOLSVÄSENDET

Det finska domstolsväsendet består av allmänna domstolar, dvs. tjugo tingsrätter, fem hovrätter och högsta domstolen, samt förvaltningsdomstolar, dvs. sex regionala förvaltningsdomstolar och högsta förvaltningsdomstolen. Det finns tre specialdomstolar¹. Det oberoende Domstolsverket ansvarar för domstolarnas förvaltning, inbegripet förvaltning av anslag, lokaler och informationssystem². Den oberoende domarförslagsnämnden³ gör framställningar till statsrådet om utnämningen av domare, medan framställningar till domare i Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen görs av dessa domstolar själva⁴. Domarna utnämns formellt av republikens president⁵. Åklagarmyndigheten är en oberoende statlig myndighet⁶ som leds av en riksåklagare som utnämns av presidenten på framställning av justitieministeriet och som kan avsättas eller avstängas från tjänsteutövning genom ett beslut av statsrådet⁷. Finlands Advokatförbund⁸ är ett oberoende organ som utövar tillsyn över advokaternas yrkesutövning⁹. Tillsynsärenden som gäller advokater¹⁰ handläggs av tillsynsnämnden, ett oberoende organ som verkar i samband med Finlands Advokatförbund¹¹. Finland deltar i Europeiska åklagarmyndigheten (Eppo).

Oberoende

Såväl av allmänheten som av företag uppfattas domstolarnas grad av oberoende som mycket hög i Finland. Under 2024 ansåg 83 % av allmänheten och 91 % av företagen att domstolarnas och domarnas oberoende ställning är ganska bra eller mycket bra¹². Bland allmänheten har andelen som uppfattar domstolarna som oberoende minskat jämfört med 2023 (86 %), och jämfört med

¹ Marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen. Cepej (2021), Study on the functioning of judicial systems in the EU Member States.

² 19 a kap. – Domstolsverket i domstolslagen

³ Nämnden har tolv ledamöter – nio domare från olika nivåer inom domstolsväsendet som väljs på förslag av domarkåren och tre ledamöter som inte är domare (en advokat, en åklagare och en företrädare för juridisk forskning och utbildning). Ledamöterna i nämnden utnämns av statsrådet för en mandatperiod på fem år.

⁴ Alla domare i högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen deltar i valet. 11 kap. 7 § i domstolslagen.

⁵ Endast en sökande per ledig tjänst föreslås. Förslaget är inte bindande men följs nästan alltid i praktiken. Endast ett undantag har gjorts när det gäller utnämning vid allmän domstol (år 2000, det år då domarförslagsnämnden inrättades) och ett när det gäller domarutnämning vid Högsta domstolen (på 1970-talet).

⁶ 1 kap. 2 § i lagen om Åklagarmyndigheten (32/2019).

⁷ Beslutet om avsättning kan överklagas till högsta förvaltningsdomstolen.

⁸ Lag om advokater (496/1958).

⁹ Olika juridiska tjänster tillhandahålls av olika kategorier av rättstillämpare: advokater, offentliga rättsbiträden och rättegångsbiträden med tillstånd.

¹⁰ Tillsynsnämnden handlägger även tillsynsärenden som gäller två andra kategorier av rättstillämpare, nämligen offentliga rättsbiträden och rättegångsbiträden med tillstånd.

¹¹ Tillsynsnämnden består av en ordförande och elva medlemmar, av vilka sex – utöver ordföranden – är advokater som Advokatförbundets delegation väljer. De återstående medlemmarna, varav två är auktoriserade rättegångsbiträden med tillstånd och tre är advokater, som inte är medlemmar i advokatförbundet, utses av regeringen på förslag av justitieministeriet efter det att ministeriet har begärt ett yttrande från advokatförbundet om kandidaternas behörighet; § 7 a i lagen om advokater.

¹² Figurerna 51 och 53, resultattavlan för rättskipningen i EU 2024 och figurerna 50 och 52, resultattavlan för rättskipningen i EU 2022. Domstolarnas upplevda oberoende kategoriseras enligt följande: mycket lågt upplevt oberoende (färre än 30 % av de tillfrågade anser att domstolsväsendets oberoende ligger på en ganska eller mycket bra nivå), lågt (30–39 %), medelhögt (40–59 %), högt (60–75 %), mycket högt (över 75 %).

2020 (84 %). Bland företagen har andelen som uppfattar domstolarna som oberoende ökat jämfört med 2023 (88 %) och i jämförelse med 2020 (85 %) ¹³.

En arbetsgrupp följer upp rapporten med en bedömning av domstolsväsendet och dess framtida utvecklingstrender och slutsatserna kommer att presenteras 2027. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderades Finland att fortsätta att följa upp rapporten om bedömningen och de framtida utvecklingstendenserna inom domstolsväsendet [...], med beaktande av europeiska normer för rättsväsendets oberoende ¹⁴. I februari 2023 inrättades en arbetsgrupp för ”Rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet” ¹⁵ för att följa upp rapporten om bedömning av och framtida utvecklingstrender inom domstolsväsendet från oktober 2022 ¹⁶. Det övergripande målet för arbetsgruppen är att ytterligare främja rättsskipningens oberoende och rättssäkerhetens höga kvalitet samt användarvänligheten i rättsväsendets tjänster ¹⁷. Arbetsgruppen har påbörjat sitt arbete och den är indelad i sex undergrupper, med en stor variation av experter, tjänstemän och företrädare för rättsväsendet ¹⁸. I oktober 2023 antogs en arbetsplan för 2023–2027 ¹⁹. För att på ett korrekt sätt kunna bedöma de nödvändiga ändringarna i grundlagen samt andra lagändringar för att säkerställa domstolars och domarens tydliga oberoende inrättade arbetsgruppen i januari 2024 en separat ”oberoende arbetsgrupp” för att genomföra den här bedömningen och komma med förslag. Den nya arbetsgruppen arbetar främst med de befintliga grundlagsenliga bestämmelserna om antalet domare i domstolar i högsta instans, domarnas rätt att

¹³ 82 % av företagen i Finland har antingen ganska högt förtroende eller mycket högt förtroende för att deras investeringar skyddas av lagen och domstolarna i medlemsstaten. Endast 4 % av företagen ser kvalitet, effektivitet eller rättssystemets oberoende som en av de främsta orsakerna till oro för investeringsskydd i landet. Diagram 55 och 56 i 2024 års resultattavla för rättsskipningen i EU.

¹⁴ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 2.

¹⁵ Den tidigare finska regeringens beslut av den 1 februari 2023, nr VN/34680/2022-OM-12. Sida två i beslutet gäller arbetsgruppens uppgifter, där punkt 5 föreskriver att den ska ”bedöma behovet av ändringar i konstitutionen och annan lagstiftning enligt vad som behövs för att säkerställa rättsväsendets oberoende och för att föreslå ändringar i lagstiftningen”.

¹⁶ Rapporten kallas även för ”dokumentet från arbetsgruppen för rättsskipning”. I rapporten föreslås bland annat en översyn av konstitutionen för att säkerställa garantier mot otillbörligt politiskt inflytande, fastställa det högsta antalet domare i Högsta domstolen samt en obligatorisk pensionsålder för domare. Se även 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 5. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7.

¹⁷ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 8. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 5. Vissa utmaningar på dagordningen kommer från redogörelsen för rättsvården.

¹⁸ De sex undergrupperna är följande: 1. Brott och hantering av straffrättsliga mål, samt straff och deras verkställighet. 2. Hantering av civilrättsliga mål, medling och alternativa metoder för tvistlösning. 3. Förvaltningsrättsliga frågor och särskilda domstolsärenden. 4. Juridisk rådgivning och bistånd. 5. Verkställighet och verksamhet inom den nationella tillsynsmyndigheten. 6. Administrativa ärenden samt personal- och utbildningsärenden. Justitieministeriet (2023), beslut nr VN/34680/2022. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7, information från justitieministeriet, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen, Finlands domareförbund och Finlands Advokatförbund i samband med besöket i Finland. Bidrag från Finlands Advokatförbund till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 11.

¹⁹ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7. Information från justitieministeriet och Domstolsverket i samband med besöket i Finland. Finska regeringen (2023), arbetsplan för arbetsgruppen ”Rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet” (*Työsuunnitelma, Oikeuslaitostyöryhmä vuosille 2023-2027*).

vara kvar i sitt ämbete, tillsättningsförfarandet för domare samt tjänstefel inom rättsväsendet.²⁰ Målen välkomnades av berörda parter, som i stor utsträckning är representerade i arbetsgruppen²¹. Enligt arbetsgruppen ska förfarandet delas upp i faser och gruppen förväntas presentera sina slutsatser 2027²². Med tanke på att en uppföljning av rapporten om bedömningen och de framtida utvecklingstrenderna för domstolssystemet har införts har betydande framsteg gjorts när det gäller denna del av rekommendationen i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller utnämningsprocessen för nämndemän, som diskuteras inom ramen för arbetsgruppen. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderades Finland att fortsätta att följa upp rapporten om bedömningen och de framtida utvecklingstendenserna inom domstolsväsende, inbegripet reformen av utnämningen av nämndemän, med beaktande av europeiska normer för rättsväsendets oberoende²³. Enligt vad som redan angetts i 2023 års rapport utnämns nämndemän, som deltar i vissa icke straffrättsliga mål²⁴ samt i allvarliga straffrättsliga mål, där maximistrafet för ett brott är mer än två års fängelse²⁵ för närvarande av politiska partier, och antalet nämndemän som varje parti kan utse motsvarar resultatet av de lokala valen²⁶. Efter att justitieministeriets utvärderingsrapport om förfarandet för att utnämna nämndemän offentliggjorts i februari 2023, arbetar ministeriet för närvarande med att utvärdera alternativ till det nuvarande urvalsförfarandet, dock utan tydlig tidsfrist²⁷. Frågan diskuteras även inom ramen för arbetsgruppen om ”Rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet”. Även om det råder allmän enighet om behovet av att ändra urvalsförfarandet för

²⁰ Justitieministeriet (2024), beslut nr VN/1886/2024-OM-2 av den 12 februari 2024, och även enligt pressmeddelandet från justitieministeriet av den 23 april 2024, ”Arbetet för rättsväsendets oberoende fortsätter”. Information från Högsta domstolen i samband med besöket i Finland. Finlands regering (2024), reviderat beslut om undergruppen för rättsväsendets oberoende från februari 2024.

²¹ Till exempel är ordföranden för domstolsverkets styrelse, som också är domare i Högsta domstolen, ordförande för huvudarbetsgruppen. Ordförandena för Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen leder några av dessa undergrupper. Under inrättandet av arbetsgruppen och dess undergrupper föreslogs en ändring av artikel 106 i konstitutionen (för att ge domstolarna större flexibilitet i konstitutionella frågor). Justitieministeriet har dock så småningom övergett detta förslag, vilket ses som en missad möjlighet av många berörda parter. Information som lämnats av det finska advokatsamfundet och Högsta domstolen i samband med besöket i Finland. Högsta domstolens ordförande förklarade i ett pressmeddelande att han beklagar beslutet att inte stärka rättsväsendets oberoende, som citeras i Helsingin Sanomat (2024).

²² Enligt arbetsplanen ska man utvärdera alternativa åtgärder och lägga fram ett dokument om alternativ under hösten 2024, lägga fram förslag till ändringar av lagstiftningen före utgången av 2026, inklusive eventuella ändringar av grundlagen, samråda med experter och uppdatera dokumentet om alternativ på grundval av samråden senast i början av 2027 och lägga fram strategidokumentet med föreslagna åtgärder, inklusive en plan för deras genomförande i slutet av 2027. Arbetsplanen sidorna 6, 9 och 10. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7. Information från Domstolsverket, Finlands Advokatförbund, justitiekanslern och Högsta domstolen i samband med besöket i Finland.

²³ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 2.

²⁴ Så kallade jordrättsmål, som rör tvister kopplade till fastighetstransaktioner; information på det finska domstolsväsendets webbplats, <https://oikeus.fi/tuomioistuimet/en/index/asiat/riita-asiat/landcourtcases.html#udet/whatmattersaredealtwithbythedistrictcourt.html#>.

²⁵ I en panel bestående av en yrkesdomare och två nämndemän. Cepejs utvärderingsrapport 2022 – Landsprofil Finland, s. 49.

²⁶ Det finns inga nämndemän vid hovrätter, förvaltningsdomstolar, högsta domstolen eller specialdomstolar. Justitieministeriets utvärderingsrapport om förfarandet för att utse nämndemän, s. 8.

²⁷ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 8. Åtagandet att ändra förfarandet för utnämning av nämndemän anges även i regeringsprogrammet som antogs i juni 2023, s. 209. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7. information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland.

nämndemän, anser vissa berörda parter att nämndemannainstitutionen helt ska avskaffas²⁸. Mot bakgrund av ovanstående har vissa framsteg gjorts när det gäller denna del av rekommendationen i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen.

Kvalitet

Regeringens redogörelse för rättsvården har bidragit till diskussioner om de mest brådskande frågorna i rättssystemet. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen betonades antagandet av en redogörelse för rättsvården (*redogörelsen*) i november 2022, med en omfattande översikt över det nuvarande läget i fråga om rättsvården i Finland²⁹. De centrala frågor som tas upp i redogörelsen rör handläggningstiderna, de höga rättegångskostnaderna och underfinansieringen av domstolsväsendet³⁰. Slutsatserna i denna rapport låg till grund för en ökning av de resurser som anslås till rättsväsendet³¹. De utmaningar som beskrivs i redogörelsen beaktas även av en arbetsgrupp som inrättades i september 2023 av justitieministeriet och undervisnings- och kulturministeriet för att göra en omfattande bedömning av den juridiska utbildningen³². Riksdagen gav regeringen i uppdrag att främja de lagändringar som presenteras i redogörelsen, men även att utfärda en skriftlig redogörelse före utgången av 2023 samt en omfattande redogörelse senast i september 2026³³.

Systemet för juridiska kostnader ledde till debatt mellan berörda parter. Justitieministeriet har fått en bedömningsrapport om effekterna av lagen om domstolsavgifter, som är i kraft sedan 2016³⁴. I rapporten drogs bland annat slutsatsen att även om det nuvarande systemet med domstolsavgifter inte hindrar tillgången till rättslig prövning kan domstolsavgifterna i vissa fall vara orimligt höga och det föreslås att domstolsavgifterna sänks i vissa avseenden³⁵. Berörda parter anser att de rättsliga avgifterna är oöverkomliga när det gäller tillgång till domstolar³⁶. I redogörelsen för rättsvården konstateras att nivån på de rättshjälpsavgifter som betalas till privatpraktiserande jurister bör höjas³⁷. Mot denna bakgrund har advokatförbundet föreslagit en

²⁸ Information som lämnats i samband med besöket i Finland av Finlands domareförbund, Domstolsverket och Riksdagens ombudsman. Domstolsverket förklarade att det finns en bred enighet inom rättsväsendet om att det befintliga systemet för nämndemännens deltagande inte fungerar som det borde, trots att det är en långvarig tradition.

²⁹ Justitieministeriet, regeringens redogörelse för rättsvården.

³⁰ Redogörelsen, s. 3. Bidrag från Finland till 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 5. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 6.

³¹ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9 och 10. Information som lämnats av det finska advokatsamfundet i samband med besöket i Finland.

³² Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 11. Utmaningarna som beaktas är främst förtidspensionering, regionala skillnader samt effekterna av digitaliseringen. Projektet förväntas vara klart senast i juli 2024.

³³ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 6. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 28.

³⁴ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9. Riksdagens lagutskott fortsatte att övervaka effekterna av den här reformen och justitieministeriet beställde därför en bedömning som genomfördes av Östra Finlands universitet. Ytterligare bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen.

³⁵ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9.

³⁶ Information från högsta domstolen och Finlands advokatförbund i samband med besöket i Finland.

³⁷ Redogörelsen för rättsvården, s. 49, Skriftligt bidrag från Finlands Advokatförbund till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 14. Beloppet har inte höjts sedan 2014, samtidigt som de privata rättstillämparna hanterar cirka 80 % av de straffrättsliga målen. Information från Finlands Advokatförbund i samband med besöket i Finland.

reform för att ta itu med kostnadsfrågan, bland annat genom att se över kostnadsfördelningen mellan parterna³⁸. Domstolarnas utökade utrymme för skönsmässig bedömning när det gäller fördelningen av rättegångskostnader i civilrättsliga mål har funnits sedan maj 2023, vilket anges i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen³⁹. Utvärderingar av effekterna av denna reform pågår för närvarande⁴⁰.

En nationell myndighet för juridiska tjänster kommer att inleda sin verksamhet under 2025 i syfte att tillhandahålla mer enhetlig och högkvalitativ rättshjälp. Regeringen strävar efter att förbättra villkoren för att tillhandahålla mer konsekvent och högkvalitativ rättshjälp, intressebevakning, finansiell rådgivning och skuldrådgivning genom att inrätta en nationell myndighet för juridiska tjänster (*myndigheten*).⁴¹ Myndigheten kommer att bestå av en central förvaltning samt enheter för rättshjälp och intressebevakning. Syftet med denna myndighet kommer att vara att möjliggöra en effektivare och enhetligare utveckling, en jämn fördelning av tillgängliga tjänster samt bättre resursfördelning i verksamheten⁴². Den kommer att starta upp från och med den 1 januari 2025⁴³.

Ärendehanteringssystemet för allmänna domstolar förväntas vara helt implementerat 2024. Det gradvisa införandet av ärendehanterings- och digitaliseringssystemet för de allmänna domstolarna (*AIPA*) pågår och förväntas vara fullt operativt i juni 2024, där vissa steg ska införas i ett senare skede, som till exempel inkluderingen av insolvensärenden⁴⁴. Åklagarmyndigheterna kommer också att övergå till AIPA, och där förväntas systemet vara helt implementerat 2025⁴⁵. Det motsvarande systemet för förvaltningsdomstolarna (*HAIPA*) slutfördes 2020 och används redan av all personal i domstolarna, inklusive domare⁴⁶, och berörda parter noterar att det finns utrymme för att ytterligare utnyttja möjligheten att hämta uppgifter från systemet, bland annat för att bedöma arbetsbördan⁴⁷. Reformen för att använda videospelningar vid bevisupptagning, som antogs 2022, kommer att träda i kraft när ett datasystem för videospelningar har utvecklats, vilket förväntas 2025⁴⁸. De berörda parterna välkomnade AIPA-systemet, samtidigt som de anser att det

³⁸ Bidrag från Finlands Advokatförbund till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 15. Frågan om att den förlorande parten ska bära kostnaderna lyftes också fram av Högsta domstolen. Information från högsta domstolen och Finlands domareförbund i samband med besöket i Finland.

³⁹ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 7.

⁴⁰ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 7.

⁴¹ Regeringsprogrammet, s. 211. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9. Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. För närvarande finns det sex distrikt för rättshjälp och intressebevakning. Lag nr 1133/2023 om den nationella myndigheten för juridiska tjänster godkändes av riksdagen den 24 november 2023 och kommer att träda i kraft den 1 januari 2025.

⁴² Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9. Lag nr 1133/2023 om den nationella myndigheten för juridiska tjänster 1: 2.

⁴³ Justitieministeriet (2023), beslut nr VN/24741/2023 av den 21 september 2023 om inrättande av den nationella myndigheten för juridiska tjänster.

⁴⁴ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 11. För mer information, se landskapitel 2021, 2022 och 2023 om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 3 (för 2021), s. 4 (för 2022) och s. 6–7 (för 2023).

⁴⁵ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland.

⁴⁶ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 11.

⁴⁷ information från Högsta förvaltningsdomstolen i samband med besöket i Finland.

⁴⁸ Ibid., s. 11–12.

är en minimal lösning med tydliga möjligheter till vidareutveckling⁴⁹. Enligt resultattavlan för rättskipningen i EU 2024 har Finland på det hela taget främst förfaranderegler för användning av digital teknik⁵⁰ samt elektronisk kommunikationsutrustning i domstolar och åklagarmyndigheter⁵¹, medan digitala lösningar för att inleda och följa civilrättsliga, handelsrättsliga och straffrättsliga mål⁵² samt offentliggörandet av domar på nätet kan förbättras⁵³. En ny portal för advokater och andra juridiska ombud förväntades vara i drift i slutet av 2023. Det har dock inte skett någon ytterligare utveckling i detta avseende⁵⁴.

Domstolsväsendets resurser har ökat, men strukturella brister kvarstår. I redogörelsen för rättsvården 2022 dras slutsatsen att cirka 90 miljoner euro i permanenta årliga tilläggsanslag skulle behövas för att säkerställa lämpliga verksamhetsvillkor och uppnå de mål som fastställts för rättsvården⁵⁵, och att cirka en tredjedel av detta belopp då borde anslås till domstolarna⁵⁶. Från och med 2024 tilldelades domstolarna ytterligare permanent finansiering mot bakgrund av dessa slutsatser, och mer finansiering planeras för de kommande åren⁵⁷. Detta innebar även en betydande ökning av personalresurser, cirka 100 nya domare och domstolspersonal⁵⁸. De berörda parterna välkomnade denna ytterligare finansiering och ansåg att det var ett viktigt steg⁵⁹. Samtidigt rapporterade de att det fortfarande råder brister, främst när det gäller att säkra fasta tjänster för domare⁶⁰, medel för att täcka de ökade kostnaderna för digital teknik⁶¹ samt de ökade kostnaderna

⁴⁹ Information från Högsta domstolen i samband med besöket i Finland. Finlands domareförbund har rapporterat om praktiska problem vid användningen av AIPA-systemet vid civilrättsliga ärenden under de tre senaste åren och har en ganska pessimistisk hållning när det gäller framtida användning av systemet i straffrättsliga mål. Det har ännu inte fattats något beslut kring klagomålet som lämnades in av Föreningen för tingsrättsdomare till Statens revisionsverk (som rapporterades i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 7) när det gäller användning av medel för AIPA-systemet. Information från Finlands domareförbund i samband med besöket i Finland.

⁵⁰ Särskilt när det gäller förvaltningsmål och även i stor utsträckning för civilmål, handelsmål och straffrättsliga mål. Resultattavlan för rättskipningen i EU 2024, diagram 43.

⁵¹ Diagram 45–46, Resultattavlan för rättskipningen i EU 2024.

⁵² Till exempel digitala lösningar som gör det möjligt för klienter i civilmål eller handelsmål att få tillgång till elektroniska dokument över avslutade eller pågående mål, eller i straffrättsliga mål möjlighet för den svarande att få tillgång till det pågående målet elektroniskt. Resultattavlan för rättskipningen i EU 2024, diagram 47 och 48.

⁵³ Diagram 49 i 2024 års resultattavla för rättskipningen i EU.

⁵⁴ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 7. Bidrag från Finlands domareförbund, s. 16.

⁵⁵ Redogörelsen för rättsvården, s. 5. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 8.

⁵⁶ Information från Finlands Advokatförbund och Högsta domstolen, i samband med besöket i Finland

⁵⁷ Under 2024 fick domstolarna 19,4 miljoner euro och rättsväsendet i allmänhet 30 miljoner euro. Under 2025 planeras en ökning av medel till rättsväsendet till 65 miljoner euro. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 9–10. Information om ökade resurser till rättsväsendet från Domstolsstyrelsen, Högsta domstolen och Högsta förvaltningsdomstolen i samband med besöket i Finland. Se även resultattavlan för rättskipningen i EU 2024, diagram 34.

⁵⁸ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 10. Information från Domstolsverket, Högsta domstolen i samband med besöket i Finland.

⁵⁹ Information från Domstolsverket, Högsta domstolen, Finlands domareförbund i samband med besöket i Finland.

⁶⁰ Information från Finlands domareförbund. De rapporterade att i tingsrätten i Helsingfors har en tredjedel av domarna icke-permanenta tjänster, något som de betraktar som en risk för deras oberoende.

⁶¹ Information från Domstolsverket i samband med besöket i Finland.

för hyra av domstolarnas lokaler⁶². Berörda parter rapporterade också att den stödpersonal som arbetar vid domstolarna fortfarande är underfinansierad⁶³. [placeholder for a review of the salary system] Personalresurserna vid åklagarmyndigheten har förbättrats något och förväntas öka ytterligare.⁶⁴ Detta har även påverkat antalet pågående mål 2023 i positiv riktning, eftersom målen har minskat jämfört med tidigare år, samtidigt som prognoserna för 2024 tyder på en liknande trend⁶⁵.

Effektivitet

Rättssystemet är i allmänhet effektivt, men de berörda parterna anser dock att det finns förbättringsmöjligheter sett till handläggningstiden. Uppskattad tidsåtgång för att avgöra civilrättsliga och handelsrättsliga tvistemål i första instans har ökat ytterligare något och ligger kvar på en genomsnittlig nivå (327 dagar 2022 jämfört med 305 dagar 2021), medan avslutandegraden ligger kvar på 100 %⁶⁶. I förvaltningsmål har den genomsnittliga tiden för avgörande minskat något (281 dagar 2022 jämfört med 296 dagar 2021), medan avslutandegraden har förbättrats ytterligare (104 % 2022 jämfört med 102 % 2021)⁶⁷. Vissa utmaningar kvarstår när det gäller den genomsnittliga handläggningstiden för särskilda områden av EU-rätten, som konkurrensrätt (805 dagar 2022) och EU-varumärken (681 dagar 2022), medan Finland har bra resultat i ärenden som rör mutbrott (186 dagar)⁶⁸. Till följd av slutsatserna i 2022 års redogörelse för rättsväsendet, där handläggningstiden identifierades som en av de viktigaste frågorna för rättssystemet⁶⁹, fortsätter de berörda parterna att anse att det finns utrymme för förbättringar i detta avseende⁷⁰. Det finns ett antal åtgärder som är kopplade till ökade resurser och reformer av processlagen i syfte att påskynda rättsliga förfaranden⁷¹.

II. REGELVERK FÖR KORRUPTIONSBEKÄMPNING

I Finland arbetar flera organ och myndigheter med att övervaka, upptäcka och förebygga fall av korruption. Vid sidan av polisen, Centralkriminalpolisen och Åklagarmyndigheten hör Centralen

⁶² Information från Domstolsverket i samband med besöket i Finland. De höga lokalkostnaderna och deras tillväxt noteras också i Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 10. Finlands Advokatförbund rapporterade att trenden med att domare och åklagare finns i samma lokaler, oavsett om de har separata ingångar eller inte, kan äventyra oberoendet hos båda parter. Bidrag från Finlands Advokatförbund till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 12.

⁶³ Information från Finlands domareförbund, Högsta domstolen, Högsta förvaltningsdomstolen. Berörda parter har kommit överens om att den administrativa personalens löner inte är konkurrenskraftiga.

⁶⁴ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 10. information från Domstolsverket i samband med besöket i Finland.

⁶⁵ I slutet av 2022 fanns det cirka 18 900 pågående ärenden, medan det 2023 fanns cirka 17 300. Målet för 2024 är 16 400 och status den 22.3.2024 var 17 060. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 10. information från Åklagarmyndigheten i samband med besöket i Finland.

⁶⁶ Diagram 6 och 11, 2024 års resultattavla för rättsskipningen i EU.

⁶⁷ Diagram 8 och 12, 2024 års resultattavla för rättsskipningen i EU.

⁶⁸ Diagram 17, 19 och 23, resultattavla för rättsskipningen i EU 2024.

⁶⁹ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen, s. 8–9.

⁷⁰ Bidrag från Finlands Advokatförbund till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 17 och bidrag från justitiekanslern till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 18 där den senare inte noterade några särskilda utmaningar vid Helsingfors tingsrätt. Information från Finlands domareförbund, Högsta domstolen i samband med besöket i Finland.

⁷¹ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 12.

för utredning av penningtvätt⁷², Statens revisionsverk, Konkurrens- och konsumentverket samt justitieombudsmannen⁷³ och justitiekanslern⁷⁴ till de berörda myndigheterna. Den myndighet som ansvarar för planering och samordning av korruptionsbekämpning är justitieministeriets avdelning för kriminalpolitik och straffrätt, bland annat genom att samordna antikorrupsionsnätverket, som består av företrädare för flera ministerier, polis, fackföreningar och det civila samhället⁷⁵.

Experter och företagsledare uppfattar Finland som ett av de minst korrumperade länderna i världen. I 2023 års korruptionsindex från Transparency International fick Finland 87 poäng av 100 och kom på andra plats i Europeiska unionen och i världen⁷⁶. Uppfattningen om korruption i Finland har varit relativt stabil de senaste fem åren⁷⁷. Enligt 2024 års särskilda Eurobarometer om korruption anser 18 % av de tillfrågade att korruptionen är utbredd i deras land (EU-genomsnittet ligger på 68 %) och 6 % upplever att de påverkas personligen av korruption i sin vardag (EU-genomsnittet är 27 %)⁷⁸. Av företagen anser 18 % att korruptionen är utbredd (EU-genomsnittet ligger på 65 %) och 14 % anser att korruption är ett problem för affärsverksamheten (EU-genomsnittet är 36 %)⁷⁹. Vidare anser 48 % av de tillfrågade att antalet framgångsrika åtal är tillräckligt för att enskilda ska avskräckas från att ägna sig åt korruption (EU-genomsnitt 32 %)⁸⁰, medan 63 % av företagen anser att enskilda och företag som ertappas med att ha mutat en högre tjänsteman får ett lämpligt straff (EU-genomsnitt 31 %)⁸¹.

Justitieministeriet har påbörjat arbetet med den nya handlingsplanen för korruptionsbekämpning för 2024–2027. Justitieministeriet räknar med att slutföra den slutliga genomföranderapporten för den nationella strategin för korruptionsbekämpning och handlingsplanen för 2021–2023 i juli 2024⁸². I mars 2024 fick justitieministeriet i uppdrag av regeringen att utarbeta den nya handlingsplanen för 2024–2027, som kommer att utgå från den befintliga strategin för korruptionsbekämpning⁸³. Justitieministeriet kommer att inkludera

⁷² Centralen för utredning av penningtvätt: <https://poliisi.fi/sv/penningtvatt>.

⁷³ Justitieombudsmannen: <https://www.oikeusasiamies.fi/sv>.

⁷⁴ Justitiekanslern: <https://www.okv.fi/sv/>.

⁷⁵ På regeringens särskilda webbplats om korruptionsbekämpning (korruptiontorjunta.fi/sv/) finns information om de relevanta organ som deltar i kampen mot korruption och deras uppgifter.

⁷⁶ Transparency International, korruptionsindex 2023 (2024). Den upplevda korruptionen kategoriseras enligt följande: låg (experters och företagsledares upplevelse av korruption i offentlig sektor ges en poäng som överstiger 79), relativt låg (79–60), relativt hög (59–50), hög (under 50).

⁷⁷ År 2019 var värdet 86 poäng, medan det var 87 poäng år 2023. Värdet ökar/minskar avsevärt om det förändrats mer än fem punkter, förbättras/försämras om det förändrats mellan 4–5 punkter och ligger relativt stabilt om det förändrats mellan 1–3 punkter under de senaste fem åren.

⁷⁸ Särskild Eurobarometer 584 om medborgarnas inställning till korruption i EU (2024). Eurobarometeruppgifterna om allmänhetens uppfattning om och erfarenheter av korruption uppdateras årligen. De tidigare uppgifterna är från undersökningen Special Eurobarometer 534 (2023).

⁷⁹ Flash Eurobarometer 543 om företagens inställning till korruption i EU (2024). Eurobarometeruppgifterna om företags inställning till korruption uppdateras årligen. De tidigare uppgifterna är från undersökningen Flash Eurobarometer 507 (2022).

⁸⁰ Särskild Eurobarometer 584 om medborgarnas inställning till korruption i EU (2024).

⁸¹ Flash Eurobarometer 543 om företagens inställning till korruption i EU (2024).

⁸² Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. I åtgärdsprogrammet för strategin för bekämpning av korruption 2021–2023 ingick 79 åtgärder. I mars 2024 hade 76 av de 79 planerade åtgärderna börjat genomföras. Endast 3 åtgärder har ännu inte inletts, varav en avser manipulation av idrottstävlingar.

⁸³ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. De viktigaste prioriteringarna i strategin kvarstår: förbättra och förtydliga officiella strukturer för att förebygga och bekämpa korruption och förbättra

civilsamhället för att utforma den nya handlingsplanen och målet är att den ska vara klar i slutet av 2024⁸⁴. Strategier för korruptionsbekämpning för polisen, som rekommenderades av Greco⁸⁵, offentliggjordes den 19 mars 2024⁸⁶. Den 14 juni 2024 offentliggjorde Polisstyrelsen genomförandeplanen för polisens politik för korruptionsbekämpning⁸⁷. Handlingsplanen för korruptionsbekämpning för gränskontrolltjänstemän trädde i kraft i november 2023. Dessutom har Skatteförvaltningens skraddarsydda politik för korruptionsbekämpning föreslagits av myndigheterna som en modell för bästa praxis för organisationer i den offentliga sektorn⁸⁸.

Det nationella förslaget om handel med inflytande har stoppats tillfälligt för att kunna samordnas med EU:s lagstiftning som för närvarande är föremål för förhandlingar, och därmed har det inte gjorts ytterligare framsteg för att kunna anta lagstiftningen. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderades Finland att ”anta lagstiftning om handel med inflytande [...]”⁸⁹. Som konstaterats under tidigare år utarbetade justitieministeriet ett utkast till förslag om att kriminalisera handel med inflytande, som genomgick ett offentligt samråd i november 2022⁹⁰. Utkastet till förslag gick dock inte vidare till riksdagsförfaranden på grund av riksdagsvalet under våren 2023. Åklagarmyndigheten var nöjd med förslaget i sin helhet, även om vissa av deras farhågor inte beaktades⁹¹. Justitieministeriet har under tiden velat vänta på att den pågående diskussionen på EU-nivå om förslaget till direktiv om korruptionsbekämpning ska slutföras innan man antar det i den nationella lagstiftningen⁹². Eftersom det nationella förslaget om handel med inflytande inte gick framåt har inga ytterligare framsteg gjorts när det gäller denna del av rekommendationen i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller översyn av mutbrott utomlands, och justitieministeriet behöver besluta om en översyn av brottet. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderades att Finland skulle ”[...] fortsätta att vidta åtgärder för att

samordningen mellan de berörda parterna, öka medvetenheten om korruption, öka insynen, främja exponeringen av korruptionsärenden, undersöka lagstiftningens funktion i relation till att förebygga korruption och utveckling av lagstiftning, samt främjande av forskning kring korruption och hur den kan förebyggas.

⁸⁴ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Med början i mars 2024 förväntar sig justitieministeriet att den övergripande utformningsprocessen tar tre till fyra månader. När rapporten har offentliggjorts kommer justitieministeriet att anordna ett webinarium för att presentera resultatet av handlingsplanen. Skriftligt bidrag från de finska myndigheterna i samband med besöket i Finland.

⁸⁵ Greco, femte utvärderingsrundan – andra efterlevnadsrapporten, rekommendation vii, s. 9.

⁸⁶ Finlands polis (2024), Polisens policy för korruptionsbekämpning.

⁸⁷ Skriftligt bidrag från de finska myndigheterna i samband med besöket i Finland. Polisstyrelsen gjorde ett utkast till polisens policy för korruptionsbekämpning i februari 2024.

⁸⁸ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 17.

⁸⁹ Ibid., s. 2. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen drog kommissionen slutsatsen att vissa framsteg gjorts enligt rekommendationen.

⁹⁰ Både Polisstyrelsen och Centralkriminalpolisen uttryckte sitt stöd för förslaget, eftersom det skulle spela en viktig roll i kampen mot gränsöverskridande korruptionsbrott. Se utkastet till förslag om att kriminalisera handel med inflytande. Sammanfattning av yttrandet (2023). 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 10–11; 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 8.

⁹¹ Information från Åklagarmyndigheten i samband med besöket i Finland. Åklagarna nämnde särskilt ett onödigt högt ställt beviskrav när det gäller mellanhänder vid handel med inflytande.

⁹² Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om korruptionsbekämpning, COM(2023) 234 final.

föreslå en översyn av mutbrott utomlands”⁹³. Justitieministeriet har ännu inte beslutat om möjligheten att ändra strafflagens bestämmelser om mutbrott ytterligare. Det pågående beslutet har noterats i tidigare rapporter⁹⁴ och av OECD, som underströk att Finland behöver se till att lagstiftningen om mutbrott i utlandet efterlevs, bland annat genom att ta itu med frågetecknen kring definitionen av brottet⁹⁵. I februari 2022 offentliggjorde regeringen en oberoende studie om korruption i internationell näringsverksamhet, inklusive mutbrott i utlandet, och där noterades ett behov av att vidareutveckla den rättsliga ramen⁹⁶. Under andra halvåret 2023 beställde justitieministeriet en ny oberoende studie⁹⁷. Justitieministeriet behöver fortfarande ta beslut om ändring av lagstiftningen mot mutor på grundval av denna senaste studie, som offentliggjordes den 31 maj 2024⁹⁸. Eftersom en andra studie inleddes om möjligheten att se över bestämmelserna om mutbrott har vissa framsteg gjorts när det gäller denna del av rekommendationen i 2023 års rapport.

Samarbetet mellan polis och åklagarväsendet fortsatte att fungera bra⁹⁹, med ökade resurser till polis och åklagare så att de kan utföra sitt arbete på ett effektivt sätt. Polisens resurser för att förebygga och utreda korruption har stärkts i och med ramen för den nationella strategin mot korruptionsbekämpning samt handlingsplanen 2021–2023¹⁰⁰. Polisen anser att den befintliga nivån på resurser och expertis för att hantera korruptionsbekämpningsärenden är tillräcklig¹⁰¹. Polisen får stöd av externa experter och särskild utbildning ges till Centralkriminalpolisen, lokala polisstationer och Centralen för utredning av penningtvätt om hur korruptionsfall kan identifieras¹⁰². Målet med gruppen är att stärka allmänhetens förtroende och att identifiera

⁹³ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 2.

⁹⁴ Se 2022 års rapport om rättsstatsprincipen (s. 8). Bedömningen – som också kommer att omfatta möjligheten att utvidga ansvaret vid tjänsteutövning till kommunala och statliga majoritetsägda företag – skulle ha genomförts redan 2020 och 2021. Statsrådets principbeslut om en nationell strategi och ett åtgärdsprogram för bekämpning av korruption 2021–2023 s. 41.

⁹⁵ OECD:s arbetsgrupp mot korruption har uttryckt allvarlig oro över den bristande efterlevnadskontrollen av lagstiftningen om mutbrott utomlands i Finland, vilket går tillbaka till OECD:s utvärderingsrapport i fas 4 från 2017. Finland rekommenderas att se över brottet mutbrott utomlands för att undanröja betydande brister som skulle kunna hindra att sådana brott faktiskt leder till åtal.

⁹⁶ Statsrådets kansli (2022), Lahjonta kansainvälisessä liiketoiminnassa. Säätelyn, soveltamiskäytännön ja koulutuksen nykytila ja muutostarpeet. Studien visar att tillgången på utbildning samt lagstiftning och praxis för tillämpning behöver utvecklas. Såsom rekommenderas i studien har ministeriet åtagit sig att fortsätta utbildningen för brottsutredare, åklagare och domare om tillämpningen av mutbrott i utlandet. Som rapporterades förra året (2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 9) startade utbildningen 2021.

⁹⁷ Studien har lämnats till justitieministeriet för översyn. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 6. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 9–10. Information från justitieministeriet i samband med landsbesöket i Finland.

⁹⁸ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Se även Statsrådet (2024), Need to develop the bribery criminal code (Behovet av att utveckla strafflagen i fråga om mutbrott).

⁹⁹ Information från Åklagarmyndigheten och polisen i samband med besöket i Finland.

¹⁰⁰ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 14. Av dessa var två polistjänstemän, en arbetade med Centralkriminalpolisens avdelning för ekonomisk brottslighet och den andra med Centralen för utredning av penningtvätt. Under 2024 förväntas ytterligare två polistjänstemän utses till Centralkriminalpolisens utredningsenhet för att utreda korruptionsbrott.

¹⁰¹ Information från Polisstyrelsen och Centralkriminalpolisen i samband med besöket i Finland. Polisen planerar inga kommande diskussioner om att inrätta en separat och särskild enhet för korruptionsbekämpning. Inom Centralkriminalpolisen ansvarar en nationell samordnare för korruptionsbekämpning, och två polisinspektörer ansvarar för ärenden som rör korruptionsbekämpning.

¹⁰² Information från Centralkriminalpolisen i samband med besöket i Finland.

korruptionsriskerna inom polisen. Det finns sex åklagare som är specialiserade på korruptionsbrott och 19 åklagare som är specialiserade på lagföring av brott som begåtts i tjänst¹⁰³. Åklagare som är specialiserade på ekonomisk brottslighet handlägger ofta mutbrott i alla åklagardistrikt¹⁰⁴, medan lägre åklagare är inblandade i korruptionsmål för att bistå åklagare på högre nivå. Samarbetet med Europeiska åklagarmyndigheten fungerar bra¹⁰⁵. Antalet åtal för korruptionsrelaterade brott är stabilt. Under 2023 tog åklagaren emot 40 korruptionsärenden och 25 avgjordes¹⁰⁶. Under samma år uppgick antalet korruptionsärenden som väntar på beslut från åklagaren till 15, varav 3 hade pågått i över 12 månader¹⁰⁷. Jämfört med 2022, då Åklagarmyndigheten tog emot nio korruptionsärenden från polisen, rapporteras uppgifter om att antalet är i genomsnitt tio ärenden per år¹⁰⁸.

Det har inte gjorts några framsteg kring ramen för integritet för ministrar och de högsta tjänstemännen, och i väntan på ett politiskt beslut omfattas ministrarna inte av anvisningarna om tjänstemannaetik. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderas Finland att ”stärka den ram för integritet och ansvarsskyldighet som gäller för ministrar och de högsta tjänstemännen genom att anta anvisningar om tjänstemannaetik”¹⁰⁹. Anvisningar om tjänstemannaetik för statstjänstemän och personer med högsta verkställande funktioner har funnits sedan 2021 men de gäller inte ministrar¹¹⁰. Ministerns handbok syftar till att ge en överblick över regeringens organisation och funktion, vilket inkluderar rättsliga frågor, ministeransvar och principer för god förvaltning och som reviderades under våren 2023¹¹¹. Särskilda anvisningar om tjänstemannaetik skulle kunna belysa andra integritetsrelaterade områden, som för närvarande inte behandlas i ministerns handbok¹¹². I augusti 2022 utarbetade och publicerade justitieministeriet ett

¹⁰³ Skriftligt bidrag från justitieministeriet efter landsbesöket i Finland.

¹⁰⁴ Skriftligt bidrag från Åklagarmyndigheten i samband med besöket i Finland.

¹⁰⁵ I Eppos årsrapport för 2023 ingår inte korruptionsmål i Finland

¹⁰⁶ Skriftligt bidrag från justitieministeriet efter landsbesöket i Finland.

¹⁰⁷ Skriftligt bidrag från de finska myndigheterna i samband med besöket i Finland.

¹⁰⁸ Enligt de uppgifter för åren 2010–2019 som Åklagarmyndigheten lämnade i samband med besöket i Finland 2021 har det genomsnittliga årliga antalet åtal för korruptionsbrott och ekonomiska brott legat relativt stabilt under den tioåriga rapporteringsperioden, med ett genomsnitt på tio ärenden per år. Se även 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 10. Under 2022 visar uppgifterna på en återgång till genomsnittet på tio ärenden per år där åtal väckts.

¹⁰⁹ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 2.

¹¹⁰ Anvisningarna om tjänstemannaetik syftar till att ge en heltäckande bild av och ange en standard för integritet och kompletteras av grundlagen och justitiekanslerns övervakning. Statsrådet (2021), Anvisningar om tjänstemannaetik. Anvisningarna om tjänstemannaetik utfärdades 2021. De riktar sig till högre tjänstemän inom statsförvaltningen, inklusive särskilda rådgivare, som sedan dess också omfattas av krav på finansiell information. 2021 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 7, 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 9,

¹¹¹ Ministrarnas rättsliga och politiska ansvar, ministrarnas förklaring om privata intressen, diskvalificering inklusive exempel som rör ministrar, att ta emot gästfrihet, förmåner och gåvor som minister, ministrarnas engagemang för att vidta åtgärder när de får andra uppgifter, principer för god förvaltning, öppenhet i förvaltningen, utelämnande och förbud mot användning av information, insiderfrågor, civila tjänstemäns skyldigheter och ansvar vid tjänsteutövning.

¹¹² Greco, femte utvärderingsrundan, andra efterlevnadsrapporten, rekommendation i, punkterna 17, s. 96. Förfarandet för utredning av korruption hos medlemmarna av statsrådet skiljer sig från en vanlig korruptionsutredning. Ministerns handbok är allmän och det finns ingen efterlevnadsmekanism. Finansministeriets webbplats innehåller deklarerationer av privata intressen hos den högsta ledningen i den statliga förvaltningen och ministrarnas särskilda rådgivare. Det finns emellertid ingen centraliserad statistisk övervakning av deklarerationer av intressen och dessa

bakgrundsdokument¹¹³ med en beskrivning av läget när det gäller regleringen av ministeransvar. Dokumentet har ännu inte diskuterats i riksdagen¹¹⁴. Som konstaterats tidigare¹¹⁵, kan anvisningarna om tjänstemannaetikens tillämpningsområde för statstjänstemän och personer med högsta verkställande funktioner utökas ytterligare till att uttryckligen gälla ministrar, något som även rekommenderades av Greco¹¹⁶. Det har inte fastställts någon konkret tidsplan för diskussion om att anta anvisningar om tjänstemannaetik för ministrar¹¹⁷. Eftersom ministrarna inte omfattas av några särskilda anvisningar för tjänstemannaetik har inga framsteg över lag gjorts när det gäller genomförandet av rekommendationen i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen.

Lagen om öppenhetsregistret trädde i kraft, vilket innebär att ett elektroniskt öppenhetsregister inrättas samt att ramen för lobbyverksamhet uppgraderas. I lagen om öppenhetsregistret som trädde i kraft den 1 januari 2024 fastställs en skyldighet för juridiska personer och privata näringsidkare att registrera sig för att bedriva påverkanskommunikation och tillhörande professionell rådgivning¹¹⁸. Det civila samhällets organisationer välkomnade lagstiftningen som ett viktigt steg framåt¹¹⁹. Från och med 2024 ska lobbyverksamhet som riktar sig till riksdagen och ministerierna rapporteras till öppenhetsregistret, som hanteras av Statens revisionsverk. Regeringen kommer att övervaka öppenhetsregistrets funktion och utvärdera den relevanta lagstiftningen i slutet av mandatperioden (2026–2027).¹²⁰ Justitieministeriet arbetar med en kampanj för kommunikation och utbildning: det nya öppenhetsregistret har även inkluderats som ett särskilt ämne i e-lärandekursen för de högsta tjänstemännen. I samband med registret har en rådgivande nämnd som utsetts enligt lag av det nationella revisionsverket, med deltagande av justitieministeriet, finansministeriet, den nationella revisionsmyndigheten, olika registeranvändare, företrädare för dem som omfattas av rapporteringsskyldigheten och företrädare för den akademiska världen, tagit fram rekommendationer om god praxis för lobbyverksamhet som offentliggjordes i

verifieras heller inte i ett särskilt förfarande. Det är statstjänstemannens skyldighet att rätta och komplettera med eventuella ändringar och brister i informationen som ingår i deklARATIONEN av privata intressen (statstjänstemannalagen avsnitt 8 a). Dessutom ansvarar den berörda myndigheten för att hålla den offentliggjorda informationen uppdaterad (statstjänstemannalagen, avsnitt 8 d).

¹¹³ Statsrådet (2022), Bakgrundsinformation om juridiskt ministeransvar och begäran om tillstånd att åtala en riksdagsledamot (inte översatt till svenska).

¹¹⁴ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 12. Bidrag från Finland till 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 20.

¹¹⁵ 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 10. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 13–14.

¹¹⁶ Greco noterade frågan som ett möjligt hinder för att det straffrättsliga systemet ska fungera korrekt. Greco, femte utvärderingsrundans – andra efterlevnadsrapporten, rekommendationerna iv och v, punkterna 28–41. Greco, Fifth Evaluation Round – Compliance report, punkterna 39–41. Finansministeriet och justitieministeriet har utarbetat en utbildning om integritet för högre tjänstemän. Enligt justitieministeriet är detta första gången som Finland erbjuder särskild utbildning inom integritet och korruptionsbekämpning för högre tjänstemän. Kursen rekommenderas även för personer i ledande befattningar på mellannivå. Den digitala eOppiva-kursen består av sju moduler: 1) den högsta ledningens roll för att främja god förvaltning och korruptionsbekämpning, 2) grunden för god administration, 3) förebyggande av korruption, 4) intressekonflikter, 5) samarbete mellan intressenter, 6) framväxande etiska frågor och 7) vägen framåt.

¹¹⁷ Information från Statsrådets kansli i samband med besöket i Finland.

¹¹⁸ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 16. Lag om öppenhetsregister (430/2023).

¹¹⁹ Information från Transparency International i samband med besöket i Finland.

¹²⁰ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 16.

juni 2024¹²¹. Ramen för lobbyverksamhet bygger dock på flera lagar och administrativa riktlinjer, och det finns fortfarande ingen omfattande lagstiftning som gäller lobbyverksamhet¹²².

Arbetet med förslagen om att begränsa ”svängdörrar” för ministrar har återupptagits och förväntas lämnas in till riksdagen i augusti 2024. Efter vissa förseningar¹²³ lades ett lagstiftningsförslag om att begränsa ”svängdörrar” för ministrar fram för riksdagen i september 2022¹²⁴. Diskussionerna om förslaget avslutades dock inte när riksdagens sammanträde avslutades våren 2023¹²⁵. Ett nytt lagstiftningsinitiativ ingår nu i regeringens lagstiftningsplan för 2024, och det pågår fortfarande diskussioner på statsrådets kansli. Förslaget beräknas läggas fram till riksdagen senast i augusti 2024¹²⁶. Den nya texten utarbetades enligt det tidigare förslaget¹²⁷, som syftade till att fastställa förfaranden för att förebygga och undvika intressekonflikter när en medlem av statsrådet övergår till andra uppgifter för en period på upp till 12 månader¹²⁸.

Regeringens proposition för att öka insynen inom lagstiftningen om val- och partifinansiering förväntas läggas fram för riksdagen under hösten 2024. Justitieministeriet har arbetat med ändringarna i insynen inom lagstiftningen om val- och partifinansiering. Regeringens proposition, som lämnades in till riksdagen i november 2022, avslutades inte när riksdagens sammanträde avslutades våren 2023¹²⁹. Planen för att ändra lagstiftningen ingår nu i regeringens lagstiftningsplan 2024, och lagstiftningsförslaget är avsett att lämnas till riksdagen under hösten 2024¹³⁰. Det nya förslaget bygger på det tidigare förslaget och syftar till att förbättra bestämmelserna och praxis för att offentliggöra val- och partifinansiering¹³¹. Den tidigare

¹²¹ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland.

¹²² Det finns för närvarande ingen separat lagstiftning om lobbyverksamhet utöver den nya lagen om öppenhetsregistret. Regleringen av lobbyverksamhet bygger på olika bestämmelser, såsom statstjänstemannalagen (750/1994), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och förvaltningslagen (434/2003) samt administrativa riktlinjer. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 13, 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 10, 2021 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 8.

¹²³ Detta förslag skulle enligt planerna läggas fram för riksdagen våren 2021. 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 11.

¹²⁴ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 13.

¹²⁵ Skriftligt bidrag från justitieministeriet efter landsbesöket i Finland. I enlighet med Finlands grundlag kommer behandlingen av förslaget att upphöra i slutet av valperioden i april 2023. Förslaget var detsamma som vid samrådet med experter i riksdagen. Att slutföra förslaget om att begränsa svängdörrsproblematiken för ministrarna är ett av målen i det nya utkastet till regeringsprogram.

¹²⁶ Information från Statsrådets kansli i samband med besöket i Finland.

¹²⁷ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 15.

¹²⁸ Information från Statsrådets kansli i samband med besöket i Finland. I praktiken syftar förslaget till att skjuta upp inledandet av den nya tjänsten för en minister (eller tidigare minister) med 12 månader, eftersom förslaget även skulle gälla för tidigare ministrar inom 12 månader efter deras avgång.

¹²⁹ Riksdagens skrivelse (RSk 87/2022 rd) – Avslutande av riksdagens arbete, ärenden som förfallit och riksdagens sammanträdande. Riksdagen (2023), regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om kandidaters valfinansiering, partilagen, 112 och 143 1 § i vallagen och 10 § i lagen om medborgarinitiativ, RP 254/2022 rd; Information från justitieministeriet i samband med landsbesöket i Finland.

¹³⁰ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Statsministerns kansli, Ett starkt och engagerat Finland – Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering av den 20 juni 2023, s. 215–216. Syftet var att ändra lagen om kandidaters valfinansiering, vallagen och lagen om medborgarinitiativ. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 16.

¹³¹ Syftet var att ändra lagen om kandidaters valfinansiering, vallagen och lagen om medborgarinitiativ.

bestämmelsen om att stärka Statens revisionsverks rätt att övervaka kandidaternas deklARATION av valfinansiering ingår inte längre i det nya förslaget¹³². I riksdagsvalet 2023 ansvarade Statens revisionsverk för att kontrollera efterlevnaden av kravet på att offentliggöra finansiering av valkampanjer samt kostnader för valkampanjer: samtliga 273 personer som omfattas av upplysningskyldigheten lämnade uppgifter om valfinansiering enligt relevant lagstiftning, dvs. upplysning om finansiering och kostnader för sina valkampanjer¹³³.

Justitieministeriet strävar efter att informera om visselblåsarlagen. Den nationella lag som syftar till att införliva direktivet om skydd av visselblåsare trädde i kraft i januari 2023. I september 2023 inledde justitieministeriet ett utbildningsprojekt om visselblåsardirektivet för att säkerställa att organisationer i såväl offentlig som privat sektor har den kunskap och förståelse om visselblåsarlagen som krävs¹³⁴. Medborgare kan via olika kanaler rapportera missförhållanden till myndigheter (Statens revisionsverk, Skatteförvaltningen och Finansinspektionen) eller också göra en elektronisk anmälan till polisen¹³⁵.

Offentlig upphandling samt stads- och samhällsplanering anses vara risksektorer för korruption, samtidigt som det finns flera initiativ för att hantera korruptionsrisker. Flash Eurobarometer om företagens inställning till korruption i EU visar att 14 % av företagen i Finland (EU-genomsnitt 27 %) anser att korruption har hindrat dem från att vinna en offentlig upphandling eller ett offentligt upphandlingskontrakt i praktiken under de senaste tre åren¹³⁶. Justitieministeriet offentliggjorde rapporten om korruptionsbekämpning i kommun och stat i december 2022, där man identifierade offentlig upphandling som en högrisksektor för korruption¹³⁷. Andra risksektorer inkluderar markanvändning i staden, samt särskilda upphandlingar (som IKT, läkemedel och medicinska förnödenheter). För att följa upp dessa identifierade områden inrättades en utbildning i korruptionsbekämpning för kommunala tjänstemän under våren 2023¹³⁸. Genom extern finansiering vill justitieministeriet regelbundet genomföra lägesrapporter för att öka medvetenheten och skapa utbildningsprojekt, genom till exempel nationella dataanalyser om

¹³² Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Bidrag från Finland till 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 17. En parlamentarisk arbetsgrupp inrättades för att utarbeta röstnings- och valmetoder (som förväntas vara klart den 31 december 2025). Arbetsgruppen ska även undersöka Statens revisionsverks roll och möjligheterna att öka deras tillsynsarbete. Den kommer också att utvärdera möjligheterna att göra ändringar i lagen om kandidaters valfinansiering när det gäller att ge Riksrevisionen möjlighet att intensifiera sitt tillsynsarbete med hjälp av vite.

¹³³ Enligt lagen om kandidaters valfinansiering (273/2009) Statens revisionsverk (2023), rapport om tillsyn över valfinansiering vid riksdagsvalet 2023. Totalt 162 personer kompletterade eller ändrade uppgifterna i utelämnandet efter att rapporten lämnats in. Statens revisionsverk mottog inga klagomål om redovisningen av valfinansiering i anslutning till riksdagsvalet 2023.

¹³⁴ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 17. Utbildningsprojektet finansieras av EU:s fond för inre säkerhet.

¹³⁵ Antikorruption.fi, rapport om korruption. Anmälningar från personer utifrån tas emot av justitiekanslerns kansli. 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 11.

¹³⁶ Flash Eurobarometer 543 om företagens inställning till korruption i EU (2024). Detta är 13 procentenheter lägre än EU-genomsnittet.

¹³⁷ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 17. Upphandlande enheter fick 2022 en handledning för att hantera den grå ekonomin i offentlig upphandling och informera om hur den grå ekonomin identifieras, inklusive korruption.

¹³⁸ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 17. Utbildning för valda kommunala rådgivare genomfördes i januari 2024.

korruptionsärenden¹³⁹. Syftet med projektet är att utarbeta en nätbaserad kurs om korruptionsbekämpning för åklagare, domare och polistjänstemän.

III. MEDIERNAS MÅNGFALD OCH OBEROENDE

I Finland är yttrandefriheten tryggad i grundlagen, som även skyddar rätten att ta del av offentliga handlingar¹⁴⁰. Uppgifterna och befogenheterna för Trafik- och kommunikationsverket (*Traficom*), som är den myndighet i Finland som utövar tillsyn över medierna, fastställs i lag¹⁴¹, liksom mandatet för och övervakningen av public service-medierna¹⁴².

Vissa förändringar i de nationella tillsynsmyndigheternas uppgifter och strukturer pågår och deras resurser är fortsatt stabila. Efter att 2023 års rapport om rättsstatsprincipen offentliggjorts har den nationella tillsynsmyndigheten Traficom tilldelats fler personalresurser på grund av att myndigheten utsetts till samordnare för digitala tjänster och fått nya uppgifter enligt förordningen om digitala tjänster samt den europeiska rättsakten om tillgänglighet¹⁴³. Myndigheten hanterar även ett tillfälligt statsunderstöd för tidningsutdelning¹⁴⁴. Den andra nationella tillsynsmyndigheten, Nationella audiovisuella institutet, har inga nya uppgifter. En arbetsgrupp som utsetts av den tidigare regeringen har emellertid föreslagit förtydliganden och tekniska förbättringar av lagstiftningen som rör åldersgränser, och detta ryms inom det Nationella audiovisuella institutets ansvarsområde¹⁴⁵. Möjliga fortsatta steg i den nationella lagstiftningsprocessen har ännu inte genomförts. Dessutom förväntas Nationella audiovisuella institutet att slås samman med en annan institution, Finlands centrum för konstfrämjande, i en reformprocess för att förbättra kvaliteten på de båda institutionernas tjänster, verksamhet och ledning utan att det påverkar deras uppgifter¹⁴⁶. Både Traficom och Nationella audiovisuella institutet har meddelat att deras resurser är stabila trots politiska påtryckningar för att minska

¹³⁹ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland. Justitieministeriet strävar efter att genomföra analysen vartannat år. Analysen kommer bland annat att innehålla hur många korruptionsärenden som pågår, hur många som lett till fällande domar samt vilka områden som berörs. Projektet kommer att pågå under cirka 24 månader. Justitieministeriet räknar med att rekrytera projektansvariga under hösten 2024, vilket även inkluderar en kommunikationsspecialist.

¹⁴⁰ Finland ligger fortfarande, för tredje året i rad, på femte plats i 2024 års rapport från Reportrar utan gränser internationella pressfrihetsindex.

¹⁴¹ Lag om Transport- och kommunikationsverket 935/2018.

¹⁴² Lag om Rundradion Ab 1380/1993. Enligt Europaparlamentets Flash Eurobarometer: News & Media Survey 2022 (inte översatt till svenska) är Finland den medlemsstat där medborgarna har absolut störst förtroende för offentliga TV- och radiostationer (inkl. online).

¹⁴³ Information från Traficom i samband med besöket i Finland 2024. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 20, Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2022/2065 av den 19 oktober 2022 om en inre marknad för digitala tjänster och om ändring av direktiv 2000/31/EG (förordningen om digitala tjänster). Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/882 av den 17 april 2019 om tillgänglighetskrav för produkter och tjänster.

¹⁴⁴ Information från Traficom i samband med besöket i Finland. Traficom (2024) information om statsunderstöd för tidningsutdelning.

¹⁴⁵ Information från Nationella audiovisuella institutet i samband med besöket i Finland. Undervisnings- och kulturministeriet (2023), förtydliganden och tekniska förbättringar som föreslagits för lagen om audiovisuella program

¹⁴⁶ Information från Nationella audiovisuella institutet i samband med besöket i Finland 2024. Undervisnings- och kulturministeriet (2023), bildningsförvaltningen 2023, reformprojektets styrgrupp. Undervisnings- och kulturministeriet (2023), reformen av bildningsförvaltningen går vidare – fem ämbetsverk sköter uppgifterna inom UKM:s förvaltningsområde från och med 2026.

framtida finansiering¹⁴⁷. Det har inte noterats någon förändring i myndigheternas oberoende och övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 anser att risken för detta är mycket låg¹⁴⁸.

De pressetiska reglerna håller på att ses över och Finlands självreglerande opinionsnämnd för massmedier fortsätter att hantera allt fler klagomål som rör journalistetik. Projektet för att granska de pressetiska reglerna som nämns i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen¹⁴⁹ pågår. De förnyade reglerna offentliggjordes under våren 2024 tillsammans med en vägledning om reglernas tillämpning, och de kommer att börja gälla från oktober 2024¹⁵⁰. Syftet är bland annat att ta hänsyn till de förändringar som den digitala miljön inneburit och att göra reglerna enklare att använda¹⁵¹. Samtidigt rapporterar det självreglerande organet om att klagomålen om tillämpningen av journalistisk etik har ökat under fyra år i rad, vilket delvis beror på en stor spridning av klagomål. Detta har inneburit längre handläggningsperioder¹⁵².

Statsrådet har offentliggjort en forskningsrapport med rekommendationer om mediekoncentration och mångfald i medieinnehållet i Finland. Resultaten från den oberoende studien som offentliggjordes i mars 2024 visar att det inom nyhetsmedier är två företagsgrupper som dominerar mer än hälften av pressektorn, vilket påverkar särskilt på regional och lokal nivå, medan radio och TV har utvecklats genom en ökad konkurrens¹⁵³. Sedan 2000 har antalet journalister som arbetar med tidningar minskat med en tredjedel¹⁵⁴. I rapporten rekommenderas bland annat att den nationella lagstiftningen anpassas till kraven i den europeiska rättsakten om mediefrihet, samt att breda diskussioner hålls kring mediekoncentrationer som påverkar mediernas mångfald¹⁵⁵. Sedan 2023 års rapport om rättsstatsprincipen har det inte genomförts några ändringar i lagstiftningen som rör insyn eller begränsningar i medieägandet, och mediekoncentrationer bedöms endast enligt konkurrenslagstiftningen. Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 bedömer att mediemarknadens mångfald fortsatt är ett verkligt högriskområde eftersom de största medieägarna tillsammans har en betydande marknadsandel¹⁵⁶.

Regeringen undersöker möjliga lagändringar för public service-medierna. Enligt det nya regeringsprogrammet ska Rundradion Ab (Yle) stärkas i sitt oberoende och i det neutrala redaktionella innehållet¹⁵⁷. En parlamentarisk arbetsgrupp har därför undersökt behovet av att ändra den befintliga lagstiftningen och den beräknas lägga fram sin rapport under sommaren

¹⁴⁷ Information från Traficom och Nationella audiovisuella institutet i samband med besöket i Finland.

¹⁴⁸ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 15.

¹⁴⁹ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 17.

¹⁵⁰ Opinionsnämnden för massmedier i Finland (2024). Riktlinjerna för journalister har uppdaterats. Opinionsnämnden för massmedier (2024). Journalistreglerna och tillämpningen av dessa publicerades.

¹⁵¹ Information från Opinionsnämnden för massmedier i Finland och Medieförbundet i Finland i samband med besöket i Finland 2024. 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 17. Opinionsnämnden för massmedier i Finland (2023), årsrapport 2023 s. 3, 16.

¹⁵² Information från Opinionsnämnden för massmedier i samband med besöket i Finland, Opinionsnämnden för massmedier (2024), årsrapport 2023, s. 4–5.

¹⁵³ Statsrådet (2024) Mediekoncentration och mediernas mångfald i Finland, s. 163–164.

¹⁵⁴ Ibid., s. 19,163.

¹⁵⁵ Ibid., s. 174–179.

¹⁵⁶ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 18.

¹⁵⁷ Statsrådet (2023), Ett starkt och engagerat Finland: Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering 20 juni 2023 (2023:60), s. 128.

2024¹⁵⁸. I Finland är det sedan länge en oskriven praxis att kräva konsensus mellan alla partier i riksdagen för alla politiska beslut som rör den lagstiftning som reglerar public service-medierna¹⁵⁹. I detta avseende skulle public service-medierna välkomna ytterligare skyddsåtgärder för att säkerställa deras oberoende¹⁶⁰. Enligt övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 är risken för public service-mediernas oberoende låg, men man noterar även de senaste händelserna då public service-mediernas redaktionella hållning har ifrågasatts öppet av politiker¹⁶¹.

Vissa framsteg har gjorts när det gäller rätten till tillgång till information, där regeringen fortsätter att undersöka en möjlig reform av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen rekommenderades Finland att ”driva på reformen av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet i syfte att säkerställa en faktisk och mer omfattande tillgång till handlingar, mot bakgrund av de europeiska normerna för tillgång till offentliga handlingar”¹⁶². Efter förlängningen av mandatet för den särskilda arbetsgruppen som 2021 inrättades av justitieministeriet offentliggjorde gruppen sin slutliga rapport i december 2023 där man föreslog att lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet skulle effektiviseras. I rapporten föreslås bland annat att bestämmelserna för hantering av begäran om information ska förtydligas, samtidigt som skyddet av personuppgifter ska förenas med öppenhetsprincipen. Här föreslås även att lagens tillämpningsområde ska utökas till enskilda parter som ansvarar för vissa offentliga förvaltningsuppgifter samt företag eller organisationer som kontrolleras av ett offentligt organ¹⁶³. Rekommendationerna har fått stöd av medieaktörer och journalister¹⁶⁴. Nästa steg i lagstiftningsprocessen kommer att fastställas av statsrådet efter analys av alla synpunkter från berörda parter som inkommit vid det relevanta offentliga samrådet¹⁶⁵. Under tiden har justitiekanslern uppmärksammat de offentliga myndigheterna på de bindande tidsfristerna för att svara på ansökningar om tillgång till handlingar, behovet av att motivera vägran att tillhandahålla handlingar samt förbudet mot ogrundade, ospecificerade eller orimligt omfattande kostnadsberäkningar¹⁶⁶. Samtidigt rapporterar journalister att det är svårare än tidigare att få intervjuer och information från politiker och offentliga myndigheter¹⁶⁷. Enligt övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 har finska tjänstemän ibland en tendens att luta

¹⁵⁸ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 20. Statsrådet (2023), Parlamentarisk arbetsgrupp för bedömning av public service-medias uppgift och finansiering.

¹⁵⁹ 2022 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 14.

¹⁶⁰ Information från Rundradion Ab i samband med besöket i Finland 2024. Helsingin Sanomat (2024) Halla-Aho anklagar Yle för att luta ”väldigt tydligt” till vänster och uppmanar till nedskärningar av finansieringen.

¹⁶¹ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 26. Enligt Europaparlamentets Flash Eurobarometer: News & Media Survey 2023 (inte översatt till svenska) fortsätter Finland att vara den medlemsstat där medborgarna har absolut störst förtroende för offentliga TV- och radiostationer (inkl. online).

¹⁶² 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 2. I 2023 års rapport om rättsstatsprincipen fastslog kommissionen att ”vissa framsteg” gjorts sedan rekommendationen 2022.

¹⁶³ Justitieministeriet (2023). Arbetsgruppen föreslår en reform av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 19.

¹⁶⁴ Justitieministeriet (2024) uppdatering av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (OM083:00/2020), svar från Finlands journalistförbund, Sanoma Media Finland Oy, organisationen för undersökande journalistik samt Medieförbundet vid offentligt samråd om arbetsgruppens rapport.

¹⁶⁵ Information från justitieministeriet i samband med besöket i Finland.

¹⁶⁶ Bidrag från justitiekanslern till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 24.

¹⁶⁷ Finlands journalistförbund (2023), Svårare för journalister att få information: politiker och tjänstemän undviker intervjuer.

mer mot utelämnande än öppenhet¹⁶⁸. I stort sett har vissa ytterligare framsteg gjorts sett till rekommendationen som togs upp under tidigare år.

Trakasserier på nätet har dokumenterats i samband med journalisters politiska rapportering. Sedan publiceringen av 2023 års rapport om rättsstatsprincipen har Europarådets plattform för att främja skyddet av journalistik och journalisters säkerhet¹⁶⁹ registrerat två nya larm. Dessutom har plattformen Mapping Media Freedom registrerat flera händelser, där de flesta inbegriper trakasserier eller hot på nätet mot journalister som arbetar med politisk rapportering¹⁷⁰. Enligt övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 är trakasserier på nätet ett ökande problem för finska journalister¹⁷¹. Ett överklagande om den fällande domen mot journalister som röjt statshemligheter samt för uppsåt att röja andra statshemligheter som rapporterades i 2023 års rapport om rättsstatsprincipen pågår¹⁷². Under tiden meddelade Högsta förvaltningsdomstolen i december 2023 ett avgörande om att när en arbetsgivare (i det här fallet ett mediebolag) täcker journalisters kostnader för straffrättsliga förfaranden baserat på deras publicerade artikel ska den ekonomiska ersättningen för dessa kostnader för domstolsförfaranden räknas som en del av deras beskattningsbara inkomst¹⁷³. Medieaktörer har uttryckt oro över domens eventuellt avskräckande effekt på undersökande journalisters arbete, och uppmanar till ändring av relevant lagstiftning¹⁷⁴.

Det rättsliga skyddet för journalister har varit fortsatt starkt. Enligt övervakningsverktyget för mediepluralism 2024 ses Finland som en fri och välskyddad miljö för journalistiska medier, och rättssystemet är välutvecklat och överensstämmer med internationella fördrag¹⁷⁵. De ändringar i straffrätten som planerats om riktade trakasserier, vilket avser systematiska trakasserier av en person på grund av hans eller hennes arbete eller samhällsuppdrag, genom massåtgärder på nätplattformar, har åsidosatts¹⁷⁶. Syftet var att förbättra lagföringen, men det relevanta offentliga samrådet visade på stora utmaningar inklusive svårigheter att fastställa riktade trakasserier samt begränsningar på grund av skyddet av yttrandefriheten¹⁷⁷. Synpunkterna bekräftades även av medieaktörer och journalister som ansåg att de identifierade problemen skulle kunna hanteras bättre med andra åtgärder¹⁷⁸. Å andra sidan trädde ny lagstiftning i kraft i oktober 2023, som syftar

¹⁶⁸ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 13.

¹⁶⁹ Europarådet, Plattform för att främja skydd för journalistik och journalisters säkerhet, Finland.

¹⁷⁰ Europeiska centrumet för press- och mediefrihet, Mapping Media Freedom, totalt 25 larm. Ett av fallen handlade om förolämpningar på nätet som riksdagsledamöten från högersidan riktade mot en kvinnlig journalist och efterföljande hot mot journalisten från politikernas anhängare. Regeringen noterar att polisen har inlett en brottsutredning av fallet.

¹⁷¹ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 13.

¹⁷² 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 18. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 22.

¹⁷³ SAC (2023) 116 av den 11 december 2023.

¹⁷⁴ Information från Medieförbundet i Finland, Finlands journalistförbund och Opinionsnämnden för massmedier i Finland i samband med besöket i Finland. <https://www.mapmf.org/alert/31102>; Finlands journalistförbund (2023) Högsta förvaltningsdomstolens dom är ett hot mot yttrandefriheten, Opinionsnämnden för massmedier (2023). Skattelagstiftningen bör reformeras. Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 12.

¹⁷⁵ Övervakningsverktyget för mediepluralism 2024, landsrapporten om Finland, s. 11.

¹⁷⁶ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 18.

¹⁷⁷ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 21.

¹⁷⁸ Information från Medieförbundet i Finland, Finlands journalistförbund och Opinionsnämnden för massmedier i Finland i samband med besöket i Finland.

till att göra besöksförbud mer effektiva¹⁷⁹. Slutligen innehåller det nya regeringsprogrammet en handlingsplan för principer för brottsoffer som syftar till att trygga finansiering av stödtjänster för brottsoffer och förbättra deras ställning vid straffrättsliga förfaranden, vilket även kan hjälpa journalister¹⁸⁰.

IV. ANDRA INSTITUTIONELLA FRÅGOR SOM RÖR KONTROLLER OCH MOTVIKTER

Finland är en parlamentarisk demokrati med ett enkammersystem, där både regeringen och riksdagen kan lägga fram lagförslag (i praktiken bygger dock de flesta lagar på regeringspropositioner). Grundlagsenligheten kontrolleras på förhand av justitiekanslern, som arbetar i anslutning till statsrådet, och av riksdagens grundlagsutskott¹⁸¹, som bedömer grundlagsenligheten i de förslag som läggs fram för riksdagen¹⁸². Dessutom kan alla domstolar i efterhand kontrollera grundlagsenligheten i konkreta fall¹⁸³. Justitiekanslern, Människorättscentret, delegationen för mänskliga rättigheter och justitieombudsmannen (de tre sistnämnda utgör de nationella människorättsorganisationerna) spelar en viktig roll i systemet för kontroller och motviker, medan diskrimineringsombudsmannen är jämlikhetsorganet.

Berörda parter har rapporterat om att praxis för offentliga samråd har förändrats, vilket har inneburit kortare samrådsperioder. Reglerna för samråd med berörda parter vid lagstiftningsprocessen fastställs i regeringens interna vägledning¹⁸⁴. I vägledningen anges att det bör finnas en samrådsperiod på mellan sex till åtta veckor då berörda parter kan lämna synpunkter på lagstiftningsförslag, och en begränsning av sådana perioder måste vederbörligen motiveras¹⁸⁵. De berörda parterna har dock rapporterat om en trend med mycket kortare samrådsperioder (till exempel fem dagar), vilket har inneburit att de inte kunnat ge djupgående svar¹⁸⁶, särskilt när det

¹⁷⁹ Justitieministeriet (2023), Effektivisering av besöksförbudet. Detta skulle delvis kunna motverka hatkampanjer på nätet.

¹⁸⁰ Statsrådet (2023), Ett starkt och engagerat Finland: Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering av den 20 juni 2023 (2023:60), s. 217. Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 21.

¹⁸¹ Utskottet består av riksdagsledamöter och hör regelbundet oberoende experter på grundlagsrätt.

¹⁸² Den rättsliga förhandskontrollen av lagförslag med avseende på dess förenlighet med Finlands grundlag och de internationella skyldigheterna i fråga om mänskliga rättigheter är ett standardinslag i regleringsprocessen. Det finska tillsynsorganet, rådet för bedömning av lagstiftningen, granskar konsekvensbedömningarna av lagförslag. Justitiekanslern granskar alla lagförslag som har lagts fram för statsrådets allmänna sammanträde innan de antas. Denna skyldighet grundar sig på 108 § i grundlagen, enligt vilken justitiekanslern ska övervaka lagligheten av statsrådets ämbetsåtgärder. Vid utövningen av sitt ämbete övervakar justitiekanslern att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. I riksdagen har grundlagsutskottet en konstitutionell skyldighet att göra uttalanden om lagförslagets och andra frågors förenlighet med grundlagen samt om deras ställning i förhållande till internationella fördrag om mänskliga rättigheter.

¹⁸³ 106 § i grundlagen föreskriver följande: ”Om tillämpningen av en lagbestämmelse i ett ärende som behandlas av en domstol uppenbart skulle strida mot grundlagen, skall domstolen ge grundlagsbestämmelsen företräde.”

¹⁸⁴ Information från Finlands Advokatförbund och Människorättscentret i samband med besöket i Finland. Även om vägledningen inte är juridiskt bindande har den enligt justitieombudsmannen traditionellt sett respekterats. Information som lämnats av justitieombudsmannen i samband med besöket i Finland.

¹⁸⁵ ENNHRI:s rapport, s. 10. Ytterligare skriftligt bidrag från Finlands Advokatförbund. Information från Människorättscentret i samband med besöket i Finland.

¹⁸⁶ Information från Finlands Advokatförbund, Människorättscentret, Demla, Amnesty International Finland och riksdagens justitieombudsman i samband med besöket i Finland. Dessa parter har rapporterat att den märkbara förändringen har skett efter det att den nya regeringen inledde sin mandatperiod.

gäller omfattande reformer¹⁸⁷. Inom de olika ministerierna noterades även olika metoder¹⁸⁸. Justitiekanslern har angett att fyra av förslagen från inrikesministeriet som lämnats sedan 2024 har haft korta samrådsperioder¹⁸⁹ utan motiverade skäl¹⁹⁰. Såsom rapporterades i 2023 års rapport infördes riktlinjer för konsekvensbedömningar vid utarbetande av lagstiftning och vägledning om konsekvensbedömningar av grundläggande rättigheter och mänskliga rättigheter 2022¹⁹¹. Statsrådets gemensamma principer för övervakning och efterhandsutvärdering av lagstiftning antogs också i maj 2023 och ett projekt inleddes för att uppdatera statliga riktlinjer för berörda parter deltagande i utarbetandet av lagstiftning, med sikte på att antas under hösten 2024¹⁹². Trots befintliga regler pekar de berörda parterna på bristen på meningsfull konsekvensbedömning för mänskliga rättigheter i praktiken¹⁹³. Riksdagens grundlagsutskott har gjort uttalanden där man uppmärksammar de förkortade tidsfristerna för samråd med allmänheten samt de otillräckliga människorättsbedömningarna av flera förslag.¹⁹⁴

Den 1 januari 2024 hade två vägledande domar från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna ännu inte verkställts i Finland, vilket är en betydande minskning på sju jämfört med föregående år¹⁹⁵. Vid tidpunkten hade 25 % av de vägledande domarna från de senaste tio åren ännu inte avgjorts i Finland (vilket kan jämföras med 50 % 2023), och den genomsnittliga tiden för domar som ännu inte hade verkställts var tolv år och elva månader (jämfört med elva år och elva månader 2023)¹⁹⁶. Den förbättrade statistiken beror på att sju ärenden

¹⁸⁷ Detta gäller till exempel utkast till lagarna om gränskontroll, asylprocesser och översynen av socialförsäkringssystemet. Reformen av socialförsäkringssystemet fick kritik av Människorättscentret, se Människorättscentret (2023); *Ihmisoikeuskeskuksen lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnalle asiassa HE 75/2023 vp.* (inte översatt till svenska). Information från Människorättscentret, justitieombudsmannen och Finlands Advokatförbund i samband med besöket i Finland.

¹⁸⁸ Information från delegationen för medborgarsamhällspolitik i samband med besöket i Finland. Under den nuvarande regeringsperioden har 203 samråd om lagförslag anordnats på utlåtande.fi, vilket utgör cirka 60 % av de utfärdade lagförslagen. Enligt uppgifterna från plattformen utlåtande.fi uppgick den genomsnittliga samrådstiden till 435 dagar mellan den 12 juni 2023 och den 2 juli 2024, mediantiden för samråd var 39 dagar och tidsintervallet för samråden varierade mellan 3 och 87 dagar.

¹⁸⁹ Samrådsperioderna varierade från två veckor till fyra veckor och fem dagar. Justitiekanslern konstaterade att skälen som myndigheterna angav för att avvika från normal praxis inte kunde godkännas.

¹⁹⁰ Justitiekanslerns beslut OKV/608/20/2024. Ytterligare skriftligt bidrag från Finlands Advokatförbund.

¹⁹¹ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 19.

¹⁹² Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 23. Skriftligt bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen. Information från justitieombudsmannen i samband med besöket i Finland.

¹⁹³ Bidrag från det europeiska nätverket av nationella människorättsinstitutioner till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 10. Information från Människorättscentret, Demla och Amnesty International Finland i samband med besöket i Finland.

¹⁹⁴ Uttalanden från riksdagens grundlagsutskott nr 11/2023, 14/2023, 15/2023, 16/2023. Information från riksdagens grundlagsutskott i samband med besöket i Finland. Det bör noteras att endast 7 % av de undersökta företagen i Finland anser att de ofta förekommande lagändringarna eller oron för lagstiftningsprocessens kvalitet är ett skäl till bristande förtroende för investeringsskydd. Resultattavlan för rättsskipningen i EU 2024, diagram 56.

¹⁹⁵ Antagandet av nödvändiga verkställighetsåtgärder för en dom från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna övervakas av Europarådets ministerkommitté. Kommitténs praxis är att gruppera ärenden mot en stat som kräver likartade verkställandeåtgärder, särskilt allmänna åtgärder, och granska dem tillsammans. Gruppens första ärende utses som det vägledande ärendet när det gäller övervakningen av de allmänna åtgärderna, och upprepade ärenden inom gruppen kan avslutas när det bedöms att alla tänkbara enskilda åtgärder som krävs för att ge sökanden möjlighet till domstolsprövning har vidtagits.

¹⁹⁶ Samtliga siffror har beräknats av European Implementation Network och bygger på antalet ärenden som ansågs vara pågående vid det årliga brytdatumet den 1 januari 2024. Se bidraget från det europeiska genomförandenätverket till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 3.

avslutades under 2023 som hade pågått mellan 9 och 18 år. När det gäller respekten för betalningsfrister fanns det den 31 december 2023 inga ärenden som inväntade bekräftelse på betalning (samma som 2022)¹⁹⁷. Den 1 juli 2024 hade antalet vägledande domar som inte verkställts minskat till en¹⁹⁸.

Nationella människorättsinstitutioner föreslår lagstiftningsändringar för att stärka sin ställning. Budgetsituationen för de nationella människorättsinstitutionerna, som består av justitieombudsmannen, Människorättscentret och delegationen för mänskliga rättigheter¹⁹⁹ som tilldelats A-status²⁰⁰, rapporterades vara tillfredsställande²⁰¹ och budgeten för justitieombudsmannen och Människorättscentret har ökat under 2024²⁰². Samarbetet mellan de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter, men även mellan dem och justitiekanslern, samt med andra institutioner för mänskliga rättigheter, rapporteras vara välfungerande²⁰³. För att ytterligare stärka ställningen för de nationella institutionerna för mänskliga rättigheter och för att hantera rekommendationerna från FN:s GANHRI underkommitté om ackreditering föreslog justitieombudsmannen och Människorättscentret i mars 2023 vissa förändringar i lagstiftningen²⁰⁴. Ändringarna skulle tydliggöra att strukturen för de tre institutionerna utgör en nationell människorättsinstitution²⁰⁵, och detta skulle då innebära att Människorättscentret kunde lämna in sin rapport direkt till riksdagen, något som i dag endast kan göras av justitieombudsmannen²⁰⁶.

Ramen för det civila samhället är fortfarande öppen, men berörda parter och det civila samhällets organisationer rapporterar om en allt hårdare debatt när det gäller deras roll. Civilsamhällets utrymme fortsätter att ses som ”öppet”²⁰⁷. Såsom anges i 2023 års rapport används en ny modell för finansiering av det civila samhällets organisationer sedan januari 2024. Genom den här modellen infördes finansiering av organisationer i civilsamhället från statliga inkomster i stället för från spelintäkter²⁰⁸. En utvärdering av effekterna av det nya systemet ska göras. Delegationen för medborgarsamhällspolitik har emellertid redan noterat att den nya omfördelningen av medel från regeringen, tillsammans med regeringens planer på att begränsa

¹⁹⁷ Europarådet (2024), övervakningen av verkställandet av domar och beslut från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna, 17:e årliga rapporten från ministerkommittén – 2023, s. 137.

¹⁹⁸ Enligt uppgifter från Europarådets onlinedatabas (HUDOC).

¹⁹⁹ Bidrag från det europeiska nätverket av nationella människorättsinstitutioner till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 6.

²⁰⁰ Ackreditering av FN:s globala allians av nationella människorättsinstitutioner (GANHRI).

²⁰¹ Information från justitiekanslern och Människorättscentret i samband med besöket i Finland. Det rapporterades även att andra institutioner för mänskliga rättigheter, främst barnombudsmannen, har begränsade resurser, vilken även bekräftades av FN:s kommitté för barns rättigheter. Information från justitieombudsmannen i samband med besöket i Finland.

²⁰² Nedsänkningar väntas dock i budgeten för 2025–2027 ENHRI:s bidrag till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7. Information från justitieombudsmannen och justitiekanslern i samband med besöket i Finland.

²⁰³ Information från justitiekanslern, justitieombudsmannen och människorättscentret i samband med besöket i Finland.

²⁰⁴ Ändringar i lagen om justitieombudsmannen.

²⁰⁵ NHRI i Finland består av Människorättscentret, delegationen för mänskliga rättigheter och justitieombudsmannen. För närvarande är strukturen för NHRI inte tydligt fastställd.

²⁰⁶ Bidrag från ENHRI till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 5–6. Information från Människorättscentret och justitieombudsmannen i samband med besöket i Finland.

²⁰⁷ Betyg tilldelade av Civicus, Finland. Betygen följer en femgradig skala som definieras enligt följande: öppet, inskränkt, motarbetat, undertryckt och stängt.

²⁰⁸ 2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om situationen i fråga om rättsstatsprincipen i Finland, s. 21.

finansieringen av civilsamhället under de kommande åren kan innebära att organisationerna i civilsamhället hamnar i en svår situation²⁰⁹. Regeringen planerar att minska överflödiga bestämmelser för att kunna minska den administrativa bördan som organisationerna i civilsamhället står inför²¹⁰, och utforska möjligheter för förbättrade insamlingsmöjligheter för organisationerna²¹¹. Regeringen antog en strategi för civilsamhällesorganisationer (2024–2027) i juni 2024. Med hjälp av strategin kommer regeringen att främja oberoende finansieringsverksamhet som bedrivs av det civila samhällets organisationer, utveckla statlig bidragsverksamhet för organisationer i det civila samhället och avskaffa byråkrati som belastar dem. En administrativ arbetsgrupp kommer att samordna genomförandet av strategin i regeringen, och en separat övervakningsgrupp kommer att säkerställa kvaliteten på genomförandet²¹². Aktörer för mänskliga rättigheter, samt organisationer i civilsamhället, har uttryckt oro kring polariseringen av den offentliga debatten, ökningen av hatpropaganda och smutskastningskampanjer som riktats mot dem, särskilt de som deltar i samhällsdebatter som en del av deras verksamhet²¹³. Berörda parter rapporterar att organisationer inom civilsamhället för hbtqi-rörelsen är särskilt utsatta för hatpropaganda och trakasserier.²¹⁴ De har även noterat ökad kritik mot rättssystemet och dess befogenheter, men inga allvarliga ingrepp i domarnas oberoende eller beslutsfattande har rapporterats²¹⁵.

²⁰⁹ information från delegationen för medborgarsamhällspolitik, i samband med besöket i Finland.

²¹⁰ information från delegationen för medborgarsamhällspolitik, i samband med besöket i Finland.

²¹¹ Bidrag från Finland till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 27.

²¹² Justitieministeriet (2024) Pressmeddelande av den 6 juni 2024 om strategin för civilsamhällesorganisationer beskriver utvecklingen av icke-statliga organisationers verksamhetsvillkor (*Kansalaisjärjestöstrategia linjaa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä*).

²¹³ Bidrag från ENNHRI till 2024 års rapport om rättsstatsprincipen, s. 7–20. Ett fall av politisk kritik riktades mot justitiekanslern, som gav ett yttrande om regeringsförslaget att stänga den östra gränsen, innebar starka reaktioner från institutioner för mänskliga rättigheter, det civila samhällets organisationer och Högsta förvaltningsdomstolen. Information från justitieombudsmannen, justitiekanslern, Demla och Amnesty International Finland i samband med besöket i Finland. Ökad hatpropaganda och smutskastningskampanjer mot civilsamhället och aktörer för mänskliga rättigheter, samt journalister, rapporterades även av Människorättscentret i samband med besöket i Finland.

²¹⁴ FRA, rapport 2024, landskapitlet om Finland, s. 20 och följande. Se även det gemensamma uttalandet från organisationen för mänskliga rättigheter och hbtqi-rättigheter i Finland, Seta, om ökade trakasserier och hatbrott: Hbtqi-personers rättigheter i Finland – Seta (2023), gemensamt uttalande – attacker och hatpropaganda mot på grund av kön och mot sexuella minoriteter måste stoppas (*Yhteislausunto: Hyökkäykset ja vihapuhe sateenkaari-ihmisiä kohtaan saatava loppumaan!*).

²¹⁵ Information från justitiekanslern och Högsta förvaltningsdomstolen i samband med besöket i Finland.

Bilaga I: Förteckning över källor i alfabetisk ordning*

* *Listan över bidrag som inkommit i samband med samrådet för 2024 års rapport om rättsstatsprincipen finns på https://commission.europa.eu/publications/2024-rule-law-report-targeted-stakeholder-consultation_en.*

Rådgivande nämnden för Finlands öppenhetsregister (2024), God lobbyverksamhet, <https://avoimuusrekisteri.fi/en/perustietoa/hyva-edunvalvontatapan>.

Centrumet för mediernas mångfald och mediefrihet *Monitoring Media Pluralism in the Digital Era in the year 2023 (2024) Landsrapport: Finland*.

Opinionsnämnden för massmedier (2022), Årsrapport 2023 (*Julkisen Sanan Neuvoston Toimintakertomus 2023*), https://jsn.fi/wp-content/uploads/2024/03/JSN_toimintakertomus-2023.pdf.

Opinionsnämnden för massmedier (2024), Journalistreglerna har uppdaterats (*Journalistin ohjeet on uudistettu*), <https://jsn.fi/journalistin-ohjeet-on-uudistettu/>.

Opinionsnämnden för massmedier (2024), Journalistreglerna och tillämpningen av dessa publicerades (*Journalistin ohjeiden soveltamisopas julkistettiin*), <https://jsn.fi/journalistin-ohjeiden-soveltamisopas-julkistettiin/>.

Europarådets plattform för att främja skyddet av journalistik och journalisters säkerhet.

Opinionsnämnden för massmedier i Finland (2023). skattelagstiftningen bör reformeras (*JSN: Verolainsäädäntöä on syytä muuttaa*), <https://jsn.fi/jsn-verolainsaadantoa-on-syyta-muuttaa/>.

Det europeiska centrumet för press- och mediefrihet, *Mapping Media Freedom*, <https://www.mfrr.eu/monitor/>.

Europeiska kommissionen (2023), *2023 års rapport om rättsstatsprincipen, Landskapitel om rättsstatssituationen i Finland*.

Europeiska kommissionen (2022), *Resultattavlan för rättskipningen i EU 2022*.

Europeiska kommissionen (2024), *Resultattavlan för rättskipningen i EU 2024*.

Europaparlamentet (2023), *Flash Eurobarometer: News & Media Survey 2023*.

Statsrådet (2022), *Redogörelse för rättsvården*, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164448/VN_2022_67.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Finlands regering (2023), *Ett starkt och engagerat Finland: Regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering av den 20 juni 2023 (2023:60)*, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165043/Regeringsprogrammet-f%c3%b6r-statsminister-Petteri-Orpos-regering-20062023_.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Finlands regering (2023), parlamentarisk arbetsgrupp för att utvärdera Rundradion Ab:s allmännyttiga verksamhet och finansiering (*Yleisradion julkisen palvelun tehtävää ja rahoitusta arvioiva parlamentaarinen työryhmä*), <https://valtioneuvosto.fi/hanke?tunnus=LVM038:00/2023>.

Finlands regering (2023), Arbetsplan för arbetsgruppen ”rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet” (*Työsuunnitelma, Oikeuslaitostyöryhmä vuosille 2023-2027*), https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/52fe87c3-0732-48ef-b3a9-38db769912e0/0f32fd02-cbc0-4115-9e8d-f1abddfa7fb3/SUUNNITELMA_20231018131934.PDF.

Finlands regering (2023), *Regeringsprogrammet*, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165043/Regeringsprogrammet-f%C3%B6r-statsminister-Petteri-Orpos-regering-20062023_.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Finlands regering (2024), mediekoncentration och mångfald i medieinnehållet i Finland (*Median keskittyminen ja mediasisältöjen moninaisuus Suomessa*) utarbetad av Lehtisaari, K, Grönlund M, Hellman, H, Ranti, T, Suikkanen, R, (2024:6), https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165517/VNTEAS_2024_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Finlands regering (2024), *reviderat beslut om undergruppen för rättsväsendets oberoende från februari 2024*.

Statsrådet (2024), Need to develop the bribery criminal code (Behovet av att utveckla strafflagen i fråga om mutbrott); <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165674>.

Statsrådets kansli (2022), *Lahjonta kansainvälisessä liiketoiminnassa. Säätelyn, soveltamiskäytännön ja koulutuksen nykytila ja muutostarpeet*.

Greco (2018), *Fifth Evaluation Round – Evaluation Report on Finland on preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*.

Greco (2020), *Fifth Evaluation Round – Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*.

Greco (2022), *Fifth Evaluation Round – Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*.

Greco (2023), *Fifth Evaluation Round – Preventing corruption and promoting integrity in central governments (top executive functions) and law enforcement agencies*.

Helsingin Sanomat (2024), Halla-Aho anklagar Yle för att luta ”väldigt tydligt” till vänster och uppmanar till nedskärningar av finansieringen (*Halla-aho syyttää Ylen olevan ”erittäin voimakkaasti” kallellaan vasemmalle ja vaatii rahoituksen leikkaamista*), <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000010108179.html>.

Helsingin Sanomat (2024), (*Korkeimman oikeuden presidentti harmittelee hallituksen hitautta: ”Palovakuutus syytä ottaa hyvällä säällä”*), <https://www.hs.fi/paivanlehti/25042024/art-2000010381663.html>.

Centrumet för mänskliga rättigheter (2023), yttrande från centrumet för mänskliga rättigheter om betänkandet från parlamentets utskott för sociala frågor och hälsa i ärende HE 75/2023 vp. (*Ihmisoikeuskeskuksen lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveystieteiden valiokunnalle asiassa HE 75/2023 vp.*), <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2023-AK-39035.pdf>.

Hbtqi-personers rättigheter i Finland – Seta (2023), gemensamt uttalande – attacker och hatpropaganda mot på grund av kön och mot sexuella minoriteter måste stoppas (*Yhteislausunto: Hyökkäykset ja vihapuhe sateenkaari-ihmisiä kohtaan saatava loppumaan!*), <https://seta.fi/2023/06/26/yhteislausunto-hyokkaykset-ja-vihapuhe-sateenkaari-ihmisiä-kohtaan-saatava-loppumaan/>.

Undervisnings- och kulturministeriet (2023), utbildningsstyrning reformprojekt 2023 (*Sivistyshallinto 2030 -uudistushanke, ohjausryhmä*) (OKM034:00/2023), <https://okm.fi/en/project?tunnus=OKM034:00/2023>.

Undervisnings- och kulturministeriet (2023), Reformen av bildningsförvaltningen går vidare – fem ämbetsverk sköter uppgifterna inom UKM:s förvaltningsområde från och med 2026 (*Sivistyshallinnon uudistus etenee – OKM:n hallinnonalalla tehtäviä hoitaisi vuoden 2026 alusta viisi virastoa*), <https://okm.fi/-/sivistyshallinnon-uudistus-etenee-okm-n-hallinnonalalla-tehtavia-hoitaisi-vuoden-2026-alusta-viisi-virastoa>.

Justitieministeriet (2023), Effektivisering av besöksförbudet (*Lähestymiskiellon tehostaminen*), <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM015:00/2020>.

Justitieministeriet (2023), *Redogörelse för rättsvården*, https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164658/VN_2023_9.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Justitieministeriet (2023), Arbetsgruppen föreslår en reform av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (*Työryhmä ehdottaa julkisuuslakia uudistettavaksi*), <https://oikeusministerio.fi/-/tyoryhma-ehdottaa-julkisuuslakia-uudistettavaksi>.

Justitieministeriet (2023), beslut nr VN/24741/2023 av den 21 september 2023 om inrättande av Rättstjänstverket, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/6004566c-8e7c-4201-b58f-6d4846c54cda/7f7a0c9a-e83b-4c61-a32b-3bb610f4d7cb/ASETTAMISPAATOS_20230925070049.pdf.

Justitieministeriet (2023), beslut nr VN/34680/2022 av den 30 oktober 2023, *inrättande av undergrupper till arbetsgruppen om "rättsstatens garantier och utvecklandet av rättsväsendet"*, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/52fe87c3-0732-48ef-b3a9-38db769912e0/f75b6177-e7e5-42c4-9c65-1413bfa22de9/PAATOS_20231106142525.pdf.

Justitieministeriet (2024) Pressmeddelande av den 23 april 2024 "Arbetet för rättsväsendets oberoende fortsätter", <https://oikeusministerio.fi/-/tyo-oikeuslaitoksen-riippumattomuuden-eteen-jatkuu#:~:text=Oikeusvaltioty%C3%B6ryhm%C3%A4n%20toimeksiantoa%20tarkennettiin%20lokakuussa%202023, valmistelua%20sek%C3%A4%20yleens%C3%A4%20parlamentaarista%20ulottuvuutta>.

Justitieministeriet (2024) Pressmeddelande av den 6 juni 2024 om strategin för civilsamhällesorganisationer beskriver utvecklingen av icke-statliga organisationers verksamhetsvillkor (*Kansalaisjärjestöstrategia linjaa kansalaisjärjestöjen toimintaedellytysten kehittämistä*), https://oikeusministerio.fi/-/kansalaisjarjestostrategia-linjaa-kansalaisjarjestojen-toimintaedellytysten-kehittamista?languageId=fi_FI.

Justitieministeriet (2024), beslut VN/1886/2024-OM-2 av den 12 februari 2024, https://api.hankeikkuna.fi/asiakirjat/ad29e2de-008c-4946-bcfe-3f53ed169982/113d6469-5c7f-4906-b41c-5766c18c0ddd/ASETTAMISPAATOS_20240212112011.pdf.

Justitieministeriet (2024), uppdatering av lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (*Julkisuuslain ajantasaistaminen*), (OM083:00/2020) begäran om ett yttrande över arbetsgruppens rapport 12 december 2023 – 16 februari 2024, <https://oikeusministerio.fi/hanke?tunnus=OM083:00/2020#>.

Statens revisionsverk (2023), rapport om tillsyn över valfinansiering vid riksdagsvalet 2023. [Rapport om tillsynen över finansieringen av valkampanjer i parlamentsvalet 2023 – Finlands revisionsverk \(vtv.fi\)](https://www.vtv.fi/rapport-om-tillsynen-over-finansieringen-av-valkampanjer-i-parlamentsvalet-2023).

Statens revisionsverk (2022), *Berättelse om tillsynen över partifinansieringen 2022*;

Statens revisionsverk (2022), *Föreslagna ändringar av val- och partilagen kommer att ge betydligt bättre insyn*.

Riksdagen, grundlagsutskottet, *redogörelser*

nr 11/2023, https://intranet.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_11+2023.aspx;

nr 14/2023, https://intranet.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_14+2023.aspx;

nr 15/2023, https://intranet.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_15+2023.aspx;

nr 16/2023, https://intranet.eduskunta.fi/FI/vaski/Lausunto/Sivut/PeVL_16+2023.aspx.

Finlands polis (2024), *Polisens antikorrupsionspolitik*, <https://poliisi.fi/en/police-anticorruption-policy>.

Reportrar utan gränser (2024, 2024), *World Press Freedom Index*.

Traficom (2024), Information om statsunderstöd för tidningsutdelning (*Tietoa sanomalehtijakelun valtionavustuksesta*), <https://traficom.fi/fi/viestinta/posti/tietoa-sanomalehtijakelun-valtionavustuksesta>.

Lagen om öppenhetsregistret (430/2023), [430/2023 - Författningsändringsregister - FINLEX®](#).

Finlands journalistförbund (2023), Svårare för journalister att få information: politiker och tjänstemän undviker intervjuer (*Journalistien tiedonsaanti vaikeutunut: poliitikot ja viranhaltijat välttelevät haastatteluja*), <https://journalistiliitto.fi/fi/journalistien-tiedonsaanti-vaikeutunut-poliitikot-ja-viranhaltijat-valttelevat-haastatteluja/>.

Finlands journalistförbund (2023), Högsta förvaltningsdomstolens dom är ett hot mot yttrandefriheten (*Journalistiliitto: KHO:n päätös on uhka sananvapaudelle*), <https://journalistiliitto.fi/fi/journalistiliitto-khon-paatos-on-uhka-sananvapaudelle/>.

Bilaga II: Besök i Finland

I mars 2024 höll kommissionens avdelningar virtuella möten med:

- Delegationen för medborgarsamhällspolitik
- Amnesty International Finland
- Samarbetsnätverket mot korruption
- Justitiekanslern
- Opinionsnämnden för massmedier
- Rättspolitiska föreningen Demla ry
- Centralen för utredning av penningtvätt
- Finlands domareförbund
- Finlands Advokatförbund
- Medieförbundet
- Människorättscentret
- Finansministeriet
- Inrikesministeriet
- Justitieministeriet
- Kommunikationsministeriet
- Nationella audiovisuella institutet
- Centralkriminalpolisen
- Domstolsverket
- Polisstyrelsen
- Åklagarmyndigheten
- Parlamentariska författningskommittén
- Justitieombudsmannen
- Högsta förvaltningsdomstolen
- Högsta domstolen
- Traficom
- Transparency International Finland
- Finlands journalistförbund
- Rundradion Ab

* Kommissionen träffade också följande organisationer under ett antal horisontella möten:

- Amnesty International EU
- Centre for Democracy and Technology Europe
- Europeiska volontärcentrumet
- Förbundet för medborgerliga friheter i Europa
- Civil Rights Defenders
- Civila samhället Europa
- Culture Action Europe

- Democracy Reporting International
- European Centre for Non-Profit Law
- Europeiskt medborgarforumet
- Europeiska journalistfederationen
- Europeiskt partnerskap för demokrati
- Europeiska ungdomsforumet
- Free Press Unlimited
- Internationella federationen för mänskliga rättigheter
- Internationella familjeplaneringsorganisationen
- Internationella pressinstitutet
- Irish Council for Civil Liberties.
- JEF-Europa
- Open Society Foundations
- Philanthropy Europe Association
- PICUM
- Reportrar utan gränser
- SOLIDAR
- Transparency International EU